

THEMANUMMER: MAN, VROUW EN KERK

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een a

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN **177**
M.H. Sliggers
Groeï naar federatie?

MEDITATIEF **181**
J.R. Douma
Hoe zal ik U ontvangen?

WANDELEN MET GOD **182**
B. Luiten
Maak je God blij met wat
je zegt en doet?

UIT ALLE VOLKEN **185**
W.M. Bakker
Getuigen

MAN, VROUW EN KERK **186**
B. Kamphuis
Man/vrouw/kerk introductie

t A. de Boer
De twee-eenheid van mannelijk
en vrouwelijk

J.W. van Pelt
Vrouw en ambt in de Christelijke
Gereformeerde Kerken

C.S. Alderliesten
Wat zijn Gods bedoelingen voor
man en vrouw?

LED VAN DE WEEK **199**
A. de Heer-de Jong
Lied 124: 'Nu daagt het in
het oosten'

en verder...
Uit de kerken
Nieuw uitgekomen
Persbericht

KERKELIJK LEVEN / M.H. Sliggers

GROEI NAAR FEDERATIE?

De synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken vergadert deze maanden in Nunspeet. Op 25 oktober stond de verhouding met de vrijgemaakte Gereformeerde Kerken op het agendum. Ds M.H. Sliggers hield als voorzitter van de Gereformeerde deputaten voor kerkelijke eenheid een toespraak die we hieronder publiceren.

Dankbaar en verheugd rijen wij op uw uitnodiging ingegaan om vandaag in uw vergadering aanwezig te zijn. Graag grijp ik ook de gelegenheid die u me biedt, aan om in uw midden iets te zeggen.

Spanning

Uw besprekingen vinden plaats in een tijd van groeiende spanning. Ik bedoel de spanningen die in de wereld opgebouwd worden als gevolg van de strijd die de Verenigde Staten van Amerika met hun bondgenoten en nog tal van andere landen aangaan tegen het terrorisme. Dagelijks worden we geconfronteerd met militaire acties waarvan niemand weet waar die op uitlopen zullen. De onzekerheid over de toekomst

van de wereld is na de aanslagen in Amerika, vorige maand september, sterk gegroeid. De dreiging van nog meer terreur doet steeds meer mensen vrezen. Tegen deze achtergrond rijst de vraag: Wat heeft een bespreking over de relatie tussen de CGK en de GKV in een land als Nederland voor betekenis? Waar maakt men zich in Nunspeet druk om? Staat dat nog wel in enige verhouding tot wat er op het front in de wereld gaande is?

Broeders, ook ons verontrust aan de ene kant wat er gaande is in de wereld. Aan de ene kant. Ja, want er is een andere kant; we horen in de dingen die ons schokken de voetstappen van onze Here en Koning die bezig is te komen tot zijn dag. Die dag

is nog verborgen. Maar de geschiedenis zal niet uitlopen op een ineenstorten van de wereld, maar zoals Christiis beloofd heeft, op de voleinding van de eeuwen. Komt de wereld uiteindelijk in brand te staan, dan zullen we onze Here Jezus Christus zien komen. We zullen zijn heerlijkheid zien, waarin Hij ook zijn volk zal doen delen. Die verwachting mag ons een *andere* spanning geven. Een spanning die ons eerder doet opleven. Die ons bemoedigt. En aanspoort om ons in geloof in te zetten voor de opbouw van zijn kerk en koninkrijk op de plaats en in de situatie waar Hij ons heeft *gezet*. Dat is, dunkt me, het kader waarin u als

synode in de zitting van vandaag de relatie tussen de CGK en de GKV aan de orde stelt.

Belangrijk punt

We mogen met vreugde vaststellen dat **we** in die relatie opnieuw bij een belangrijk punt zijn aangekomen. Het wordt aangegeven in het antwoord dat door de gezamenlijke deputaten geformuleerd is op de vraag, 'of een landelijke federatie aanbeveling verdient.' Het antwoord is, in gezamenlijkheid, een overtuigd 'Ja'. En de vraag naar 'de wijze waarop een federatie vorm kan krijgen' is ook in grote overtuiging eenstemmig beantwoord in de schets van een 'federatief groeimodel' die in de voorstellen van deputaten op uw tafel ligt. De eenstemmigheid van onze beide deputaatschappen op dit punt, - op zich al **een** gegroeid model -, ervaren we als een wonder, gewerkt door de Heilige Geest, en als **een** geschenk van ons Hoofd Christus. **We hebben als** deputaten aan onze opdracht gewerkt in biddend opzien tot God, de Vader van onze Here Jezus Christus. **We hebben voortdurend** gevraagd om de Geest van wijsheid. En die heeft God ons klaarblijkelijk willen geven. Een wonder, een geschenk, waar we buitengewoon dankbaar voor zijn.

Ik zeg dit tegelijk in bescheidenheid. Ik wil namelijk niet de suggestie wekken dat wat voorligt nu het perfecte is. En dat we **er** hiermee zijn. Het is een bescheiden begin. Toch een begin van een federatie die de weg wil openen naar concrete eenheid. **We hebben in onze deputaten** besprekingen ervaren, hoe goed het **is** dat je, als je elkaar 'begrepen' hebt en elkaar hebt 'gevonden', - woorden van prof. Maris op de vrijgemaakt gereformeer-

de synode in Leusden -, nu ook samen de weg mag zoeken naar de kerkelijke eenheid. Want die begeren we toch, omdat Christus haar begeert? Johannes 17! Heb je elkaar gevonden, dan wil je ook samen verder, omdat de liefde van Christus ons drijft. En ga je samen verder, dan wil je ook alles wat je samen *hebt*, zowel aan geloof en vreugde, als ook aan zorgen en problemen, samen delen. Anders gezegd: hebben we elkaar mogen vinden, dan blijkt dat we elkaar ook hard *nodig* hebben.

We hebben elkaar nodig. Dat is, broeders, **wat** ik vanmiddag met nadruk onder de aandacht van ons allen wil brengen. Zeggen we tegen elkaar dat er geen kerk-scheidende verschillen meer zijn, maar dat er juist grote overeenstemming is bereikt, ja, dat je elkaar *gevonden* hebt, dan is zoeken naar kerkelijke eenheid en samen biddend de weg leren zien die daarheen kan leiden *en* die weg dan ook in geloof gaan, geen zaak meer van overmoed of van drijven, maar heeft het te maken met wat onze Here Christus **met** ons beoogt. En waar Hij Zichzelf ook voor gegeven heeft tot in de dood aan het kruis, als ik tenminste zijn gebed in Johannes 17 goed versta.

Elkaar nodig

We hebben elkaar nodig. Om elkaar op te scherpen en op te bouwen met betrekking **tot** allerlei zaken die ons samen aangaan. En **dát** ze ons samen aangaan, dat hebben uw voorgangster, de GS van Haarlem-Noord 1998, en de Vrijgemaakte GS van Leusden 1999 eigenlijk al aangegeven in de opdrachten aan deputaten. Aandacht moest namelijk worden gevestigd op de vraag hoe datgene waarover overeenstemming bereikt is, - ten aanzien van de toe-eigening des heils, de

KERNREDACTIE

DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP.
PROF. DR. B. KAMPHUIS

OVERIGE REDACTIELEDEN

DR. E.A. DE BOER,
DRS. A.L. Th. DE BRUIJNE,
DRS. I.D. HAARSMA, DRS. P. HOUTMAN,
DRS. B. LUITEN, DRS. K. DE VRIES,
J. WESTERT

MEDEWERKERS

J.J.D. BAAS, DRS. E. BRINK,
J.M. DE JONG,
DRS. C. HOKSBERGEN,
DRS. A.S. VAN DER LUGT,
DR. J. SMELIK, DRS. H. VELDMAN

REDACTIE-ASSISTENS

H. PRINS, Meulenbeeldlaan 159, 7602 XK Almere,
tel. 0546-870843, E-mail: reformatie@wxs.nl

Alle **stukken** bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA Kampen.

UITGEVER

Prmt Media bv, Bedum Technische Realisatie:
Scholma Druk bv, Bedum.

ADMINISTRATIE EN ADVERTENTIES

Scholma Druk, postbus 7.9780 AA Bedum
Telefoon: D50 - 3013636. Fax: 050 - 3012732
(o.v.v. Reformatie).

E-mail: reformatie@scholma.nl
Aanlevering advertenties in overleg.
ING Bank: 66.30.92.620

ABONNEMENT

f 97,50 per jaar Studenten f 82,- per jaar (binnenland), f 189,- per jaar (buitenland, zeepost).
Opzegging dient 1 maand voor het verstrijken van het lopende jaar te geschieden.

Losse nummers f 2,50 (incl. Porto)

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij de Stichting Bralectah
Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs f 0,95 per mm. Contracttarief op aanvraag

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen

ISSN 0165-5191

1

prediking en de beschouwing van de gemeente -, in beide kerkgemeenschappen gestalte krijgt. Dat gestalte krijgen moet ook worden bevorderd. En dat is een *gezamenlijke* zorg. We kunnen geen van beiden zeggen dat we daar volmaakt in zijn. We zullen ook niet gauw *deze* volmaaktheid bereiken. Wel hebben we *elkaar* daarbij hard nodig.

Bovendien: Als je elkaar toelaat dat de ander *jou* een spiegel voorhoudt, - een bijbelse of confessionele spiegel dan wel te verstaan -, om aan *te* geven wat er bij *jou* zelf niet goed *zit*, dan heb je een groot vertrouwen in elkaar. Dan sla *je al* niet meer op afstand van elkaar, maar je geeft aan dat *je* elkaar nodig hebt om elkaar op te houden.

Zo hebben we het ervaren in onze deputaten-besprekingen. Ook op de predikanten-conferentie van februari dit jaar bleek iets, ik mag best zeggen veel, van dat elkaar nodig hebben. Ook een groot aantal CG- en GV-deputaatschappen die op hetzelfde terrein werkzaam zijn deden dezelfde ervaringen op. En zeker niet in de laatste plaats wordt ook duidelijk in de plaatselijke samensprekingen die er zijn, hoe we elkaar nodig hebben. Ook hoe zegenrijk het samendoen is. Het is ontdekkend. En bemoedigend tegelijk.

Vreugde

Wanneer besloten wordt tot een landelijke federatie als begin van eenheid van de beide kerkgemeenschappen, dan zal dat een grote vreugde mogen geven in de harten van Gods kinderen. Het zal ook een bemoediging zijn voor onze ouderen en, niet te vergeten, voor onze jongeren die het zwaar hebben in ons tot het heidendom terugvallende Nederland. Van zo'n 'samen op

weg' kan aantrekkingskracht uitgaan op hen die door een alles platwalsende vrijzinnigheid al hun houvast dreigen kwijt te raken. Het zou een wonder aan het begin van de 21e eeuw kunnen zijn.

Het *trof* me wat prof. W. van 't Spijker kort geleden in een publikatie waarin hij zoekt naar de achtergrond van de geestelijke malaise die er heerst over heel de linie van het gereformeerde kerkelijke leven opmerkt: 'De kerkelijke verdeeldheid is daaraan debet, misschien wel helemaal de oorzaak ervan. () Er zouden wonderen gebeuren, wanneer de sleur van de kerkelijke verdeeldheid doorbroken zou kunnen worden. Tot niets anders roept ons de biddende Hoge priester.'

Ik denk verder ook aan de Nederlands Gereformeerde Kerken. Op de Landelijke Vergadering in Amersfoort eerder dit jaar hebben u en wij een dringend appèl gedaan op de broeders om zich ondubbelzinnig uit te spreken over de gereformeerde belijdenis en zich onbekrompen eraan te binden. Het gebeurde in dezelfde zitting en was daarom een versterkt appèl. Nog meer versterkt zou ons appèl worden wanneer u en *wij* tot een federatie zouden kunnen besluiten.

Laat ik, sprekend over de NGK, tegelijk zeggen dat op dit appèl beslist *niet* het besluit van de GS Leusden in mindering komt om in incidentele gevallen aan plaatselijke kerken waar sprake is van een verregaande overeenstemming met een NGK de mogelijkheid te openen tot kanselruil en wederzijds toelaten aan het avondmaal. Dat dit besluit verwondering wekt kan ik me goed voorstellen. Maar laat ik u mogen geruststellen: het is niet tot stand gekomen als een toege-

ven aan een andere visie op de Nederlands Gereformeerde Kerken, maar op grond van de werkelijkheid, die evenzeer (*positieve*) verwondering wekt, dat er plaatselijk met een NGK grote overeenstemming bereikt wordt. Leusden heeft voor de opgave gestaan daaraan een plaats te geven.

Vertrouwen

Preses, broeders, we constateren dankbaar en blij dat er een gegroeid vertrouwen is in elkaar. Voor een samengaan is dat ook onmisbaar. Zonder vertrouwen *kun* je niet samengaan. Zonder volmaaktheid wel. Wanneer we een samengaan pas aandurven wanneer we elkaar perfect achten zal het hier op aarde nooit gebeuren. We kunnen vertrouwen hebben in elkaar als we hij elkaar ontdekt hebben dezelfde hartelijke wil en het geloof om op een schriftuurlijke manier kerk te zijn. Gereformeerde kerk.

Dan zullen we ook samen vertrouwen op onze God, *die* ons voorgaat met zijn Geest en Woord. En ons bemoedigt door zijn beloften. God heeft 'Christus uit de doden opgewekt en Hem gezet aan zijn rechterhand in de hemelse gewesten, boven alle overheid en macht en kracht en heerschappij en alle naam, die genoemd wordt niet *alleen* in deze, maar ook in de toekomstige eeuw. En Hij heeft alles onder zijn voeten gesteld en Hem als Hoofd boven al wat is, gegeven aan de gemeente die zijn lichaam is, vervuld met Hem die alles in allen volmaakt', Efeze 1. Het zijn geweldige beloften om in een wereld vol spanning stappen te zetten op *weg* naar kerkelijke eenheid.

De Here zegene uw beraadslagingen met de wijsheid van zijn Geest.

In haar bespreking van de gezamenlijke voorstellen van deputaten constateerde de Christelijke Gereformeerde synode, dat er landelijk, op het niveau van deputaten en synodes, heel wat bereikt is, maar dat er plaatselijk soms nog maar weinig of niets blijkt van de landelijk bereikte overeenstemming. Een vrij groot deel van de CG kerken reageerde niet op een enquête daarover. De synode besloot daarom wel te kieren voor een federatief groeimodel, maar daar geduldig en voorzichtig om te gaan en de kerken op een voorzichtige wijze te raadplegen over de wenselijkheid van en de mogelijkheden voor invoering van het federatieve groeimodel.

Almelo – Beroep aangenomen: E.C. Luth te Eindhoven-Best.

Rouveen – Nieuw adres ds. R. de Graaf: Mispellaan 4, 7954 HH Rouveen, tel. 0522-291523.

Groningen – Door deputaten CHA (coördinatie hulpverlening asielzoekers) van de particuliere synode van Groningen is dr. L.J. Joosse benoemd tot part-time missionair consulent voor hulpverlening aan asielzoekers in de provincie Groningen.

Ulrum – Beroepen: M. Nap te Amersfoort.

Leeuwarden – Bedankt voor beroep: B. Luiten te Zwolle-Centrum.

Meppel – Bedankt voor beroep: R. Luiten te Zwolle-Centrum.

Vroomshoop – Beroepen: P.L. Storm te Rijnsburg.

Beroepbaar¹

Kandidaten:

E.J. Meiler, Andoorn 99,8265
KK Kampen, 038-33239119,
e-mail: ejmeijer@wxs.nl.

Predikanten:

G.J. Bruijn, Goudkruid 42,3068
SZ Rotterdam, 010-2206124
R. Sietsma, 038-4550596
M. Nap, 033-4558288, e-mail:
napmarten@planet.nl
R.J. Blok, 06-21272713
J. de Wolf, Mignonpad 22, 3816
ET Amersfoort, 033-4728793
P.F. Lameris, Westerstraat 300,
7522 DK Enschede, 053-4360112

¹ Nieuwe opgaven en wijzigingen: H.Prins, tel. 0546-870843

uit de kerken

Deputatenrapporten:

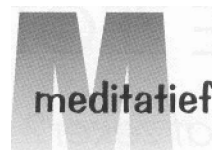
Desgevraagd deelden deputaten mee:

Ons deputaatschap heeft tot de volgende verzendregeling besloten:

De 1e Cd met 6 rapporten is inmiddels nit. De beide eerste Cd's met elk een aantal rapporten gaan alleen naar de kerken. 1 exemplaar per kerk. Ze zijn vrij te kopiëren voor ieder die een exemplaar wil hebben. Wie de Cd wil hebben moet zich dus wenden tot de scriba of administrateur van de kerk.

De laatste (3e) CD met alle rapporten, incl die van de eerste Cd's, gaat naar de kerken, deputaten BBK, de ThU, het ADC, de synode van Zuidhorn (1 ex voor elke afgevaardigde) en de bibliotheek van de Thu.

We gaan ervan uit dat er verder geen vraag naar de CD's zal zijn omdat alle rapporten op de site (www.gkv.nl) worden geplaatst. De h rapporten van de 1e Cd staan er al op. De volgende rapporten zullen waarschijnlijk nog eerder op de site dan op CD staan. De rapporten kunnen vrij worden gedownload en geprint.

De weken voor Kerst hebben de kleur van Advent. Paars. Dat is de kerkelijk kleur. Maar daar gaat het me niet eens allereerst om. Advent heeft vooral de kleur van inkeer en stilte, van ootmoed en ernst. Voordat we uitbundig het Kerstfeest vieren (inclusief kleurige kerstballen en een heerlijk kei-stidinc) is het goed om je in stilte te bezinnen op het komen van Christus.

Ik probeer daar zelf ook vorm aan te geven. Mag ik u uitnodigen om daarin mee te doen? Laten we ons samen en persoonlijk afvragen hoeveel ruimte er in ons leven is voor de Zoon van de levende God. Die ter wille van ons mensen en van ons behoud is neergedaald uit de hemel en vlees is geworden.

De eerste vier regels van Gezang 10 vers 1 uit ons Gereformeerd Kerkboek vormen deze vier Adventsweken onze leidraad.

*Hoe zal ik U ontvangen,
hoe wil Gij zijn ontmoet,
Gij 's werelds hoogst verlangen,
des stervlings zaligst goed?*

'Hoe zal ik U ontvangen?' Dat is een gebed gericht tot Christus. Gesproken in vertrouwelijke omgang met Gods Zoon. 'Christus, hoe zal ik U ontvangen?' Is dat eigenlijk wel echt mijn gebed? Want als je iemand wilt ontvangen, moet er wel ruimte zijn. Hoe gastvrij ben ik eigenlijk? Is er ruimte voor Christus? Wil ik Hem wel hartelijk ontvan-

gen of wimpel ik Hem liever bij de voordeur af?

Nu klopt Jezus niet aan om als Gast bij je te komen. Ik ben geen herberg die tijdelijk onderdak bied. Mijn hart is geen logeerkamer. Christus wil blijvend ontvangen worden. Gewoon, omdat je Hem echt nodig hebt.

Met Kerst komen er misschien wel gasten bij je logeren. Familie of vrienden, kinderen en kleinkinderen. Je bent blij als ze komen en je ontvangt ze hartelijk met een innige omhelzing en drie zoenen. Waarschijnlijk ben je ook blij als ze weer vertrekken. Dan kun je je eigen gang weer een beetje gaan. Het leven gaat tenslotte door.

Maar het Leven kan alleen maar doorgaan als Christus in je woont. Niet logeert. Als je Christus ontvangt. In je huis, dan verandert binnen alles. Elke kamer van je leven wordt door zijn aanwezigheid aangeraakt. Het licht van zijn aanwezigheid schijnt in je donker en neemt dat donker weg.

Wil ik dat? Vind ik dat wel echt nodig? Dat zijn Adventsvragen. Niet zo gemakkelijk misschien. Wel heilzaam. Om biddend te zoeken naar een antwoord.

'Christus, hoe zal ik U ontvangen? Leer me die vraag van binnenuit te stellen. Open de deuren van mijn leven. Help me mijn donker onder ogen te durven

zien. Geef dat ik U als Heiland binnenlaat in mijn huis. Bewaar me ervoor dat ik de voordeur weer dichtgooi. Of U na een paar dagen weer uitzwaai. Here Jezus Christus, Zoon van God, ontferm U over mij, arme zondaar. Amen.'

(Een bijbelleesrooster voor Advent is te vinden op: www.josdouma.nl/advent)

Ds. J.R. Douma is predikant van de Gereformeerde Kerken te Beverwijk en Krommenie

MAAK JE GOD BLIJ MET WAT JE ZEGT EN DOET?

B. luiten

wandelen met God

Weet je dat zeker?

Eens schiep God de hemel en de aarde. Hij deed dat met veel liefde en toewijding. Hij legde in de schepping iets van Zichzelf, van zijn heerlijkheid, wijsheid en veelzijdigheid. Haast oneindig zijn de variaties in de schepping. Bomen, bloemen, dieren, de soorten zijn niet te tellen, in die veelkleurigheid zien we iets van God, hoe we ons bij Hem nooit zullen vervelen. En dan de mens: miljarden leven er op de aarde, maar geen twee zijn aan elkaar gelijk. Een groot wonder, een kroon op de schepping. Zij die Gods beeld mogen dragen zijn eindeloos gevarieerd, met de bedoeling dat zij allen iets tonen van de Schepper.

Mooi!

Zo vond God dat mooi. De vraag is evenwel, of wij dat ook zo vinden. Ervaren we het als een weldaad dat we allemaal anders zijn?

Rijk eens naar de kinderen, als ze elkaar treffen in de klas. Hoe ervaren zij dat ze allemaal verschillend zijn? Vaak zien ze daarin spontaan een aanleiding om zichzelf te profileren. Ze gaan (kinderlijk onbewust) uit van zichzelf, en kijken zo naar de ander. Die is dan al gauw 'stom' of zo. Vertelt een ander kind iets, dan wordt er meteen een oordeel gegeven, en niet altijd positief. Daar zit iets in van zelfhandhaving, je niet laten overvleugelen. Een kind beseft dat nog niet zo, maar wij als ouderen zien dat die neiging er dus al jong in zit. En we beseffen dat we eigenlijk van ons begin af aan zo zijn. We zijn van God afgevallen, we hebben de neiging zelf God te zijn, op zijn troon te gaan zitten en zo

over anderen te oordelen. Dat is dus niet best. Daarin gaat veel van Gods innoce bedoeling verloren. Daarom doen we er verstandig aan de kinderen te leren, dat ieder er inag zijn op zijn of haar manier. Omdat God dat zo geeft. Het oordelen moeten ze afleren, om zich iets anders aan te leren, namelijk het aanvaarden van elkaar.

Van Elly en Rickert leren ze in het liedje *Open mijn oren* de volgende regels:

*'Jezus, open mijn ogen
leer mij de mensen te zien
zoals U ze ziet uit de hoge'.*

Jong geleerd...

Dit beperkt zich niet tot de schoolklas. Wat dan van belang is, merken we in volle omvang in de kerk. Haar veelzijdigheid is haar tot sieraad, om de veelkleurige wijsheid van God te weer spiegelen (Ef.3:10). Zo is dat bedoeld, en daarom zien wij in de gemeente mensen die totaal

verschillend zijn qua afkomst, achtergrond, cultuur, taal en huidskleur. Ook totaal verschillend in opvattingen, meningen, voorkeur, ervaring, smaak, gaven en mogelijkheden. Als ieder kerklid een bloem is, zijn we samen een boeket voor God. De vraag is alleen: vinden we zelf dat 'boeket ook mooi? Of moeten al die verschillende bloemen zich schikken naar die van mij, omdat die toch het mooiste is? Het evangelie gaat diep en breed over Gods genade in Jezus Christus. Over hoe Hij ons aanvaardt. In dat geheel horen we ook steeds de praktische uitwerking daarvan: als je beseft dat God ieder aanvaardt die op Jezus zijn vertrouwen stelt, aanvaardt dan ook elkaar! Aanvaard zelfs de 'zwakke in geloof' en doe dat zonder ieders gedachten en overwegingen te beoordelen (Rom.14:1). *Oordeel nou eens even nief!* Het lijkt ons wel in tiet bloed te zitten om direct een oordeel te hebben zodra een ander wat zegt of doet. Menig-een is daarop afgeknapt of is daardoor kopschuw geworden, bang om ooit nog z'n nek uit te steken (zoals dat dan heet).

Niet oordelen?!

Maar kan dat wel: niet oordelen? Je moet toch voortdurend van alles toetsen!

Ja en nee. We leren dat in de Schrift met verschillende niveau's wordt gerekend, om zo te zeggen. Basaal is het fundament van apostelen en profeten, daar kan nooit iemand iets aan veranderen. Als je daarmee een

'meningsverschil' hebt, sta je ernaast. Maar vervolgens, als je erop bouwt, kan het in allerlei verschillende *stijl* (1 Cor.3:10-15). Dan brengt ieder zijn geloof in praktijk naar zijn of haar inzicht en mogelijkheden. Op die manier worden we een groot boeket bloemen, allemaal verschillend in bloei en toch allemaal in dezelfde vaas. Vanuit de eenheid in Christus kun je de onderlinge verscheidenheid aan. Kun je die juist waarden! En je leert af te oordelen vanuit jezelf. Zaak is dan wel, dat je met elkaar in gesprek komt, dat je echt de Geest van Christus in elkaar herkent. Anders zie je toch alleen de verschillen met elkaar, alle mooie theorie ten spijt.

Ook als het gevoelig ligt

Dit principe (elkaar in Christus aanvaarden zonder te oordelen) geldt zelfs als het gevoelige zaken betreft. Bekend is de vlees-en-drank-affaire in de gemeente te Rome. Ze waren allemaal christen. Maar diep in z'n hart was de één ook nog Jood, hij zou nooit een hap varkensvlees door z'n keel krijgen. En de ander had als heiden gezien hoe alle vleses op de markt eerst in de tempels aan de goden was gewijd; hij zal voortaan vegetarian zijn. Terwijl nummer drie daarop minachtend neerkijkt: geloven jullie nou in Jezus of niet?

Dat is werkelijk geen onbelangrijke zaak. En wat doet Paulus dan: gaat hij zeggen wie er gelijk heeft? In zekere zin wel, hij legt uit wat sterk en zwak is. Maar vooral geeft hij aan, dat je in Christus de vrijheid hebt om hierover verschillend te denken (vergelijk Gal.5:13-15). En dat je elkaar die ruimte niet moet afpakken. Geef elkaar de gelegenheid om in eigen stijl God te

dienen. Leg je eigen inening niet dwingend op aan een ander, ook al denk je misschien terecht dat die sterker is.

Beoordeel je zelf

Wordt het dan een rommeltje? Moet ieder het dan maar een beetje bekijken? Helemaal niet. De maatstaf die aan ieder wordt aangereikt is: wat je ook doet of zegt, wees er ten volle van overtuigd dat je het voor God doet (Rom.14:5b). Doe het uit geloof, met Hem en voor Hem. Weet zeker dat je God er blij mee maakt.

Op die manier wordt de invalshoek geheel anders gericht. Je moet niet oordelen over de ander, ga eerst maar eens kijken in je eigen hart om daarin de overwegingen te toetsen. Wal daaruit voortkomt, de woorden die je zegt, de daden die je stelt, de oordelen die je over anderen ventileert, maak je God daar blij mee? Weet je dat zeker? Als je dat eerlijk doel, ontdek je hoeveel geduld God met je heeft. Wellicht krijg je dat dan ook met een ander.

En als je standpunten inneemt, als je voor of tegen bent en dat laat weten, weet Jedan zeker dat die houding uit God is? Verwar je Gods Woord niet met je eigen voorkeur? En als je ergens niet meer aan meedoet in de kerk of in de eredienst, weet je dan heel zeker dat je daarmee God een plezier doet?

Wees in je hart ten volle overtuigd!

En houd anders je mond, laat je kritiek achterwege, neem voor een ander of voor de hele gemeente niet de ruimte weg om in eigen stijl voor God te bloeien.

Oefening

Dit is dus echt wel een belangrijke oefening. Leren leven met verschillen van mening, elkaar

daarin van harte aanvaarden. Zou het gaan?

In sommige delen van het land lopen de kinderen langs de deuren met Sint Maarten. Dit jaar viel het op zondag, lopen onze kinderen dan ook? Wal een verschillen in de klas! Het ene kind mocht wel van z'n ouders, het andere niet. En weer een ander mocht toch al niet, want het is een rooms feest. Terwijl nummer vier zich om geen sint bekommert, hij ziet alleen z'n lampion en gaat snoep ophalen. Denk vooral niet dat je al die ouders op één lijn krijgt. Je mag het wel proberen uiteraard, maar veel belangrijker is het de kinderen van jongs af te leren, dat er verschillend gedacht kan worden. Dat een ander kind wel eens wat meer of minder mag, en dat ze dat dan niet stom vinden, maar dat leren aanvaarden. Jong geleerd...

Maar al te vaak heeft de kerk of hebben mensen in de kerk geprobeerd met gezag meningen op één lijn te krijgen. Vroeger mocht je niet niet de fiets naar de kerk, daarmee zou je God verdriet doen. Jawel. Vandaag staat het parkeerterrein vol met auto's. Rij nader inzien was het voorschrift niet uit God. Maar wal een oordelen niet uitgesproken zijn!

Vandaag speelt dat niet meer. Nee, wij hebben het bijvoorbeeld over de eredienst, en hoe het daarin zou kunnen gaan. God heeft ons daarin veel ruimte gelaten. We weten dat het gaat om ontmoeting, om verkondiging en aanbidding, om doop en avondmaal en zegen. Maar hoe precies, in welke vorm en wie dat allemaal gaat zeggen en zingen, daarin zijn we vrij. Uiteraard mag ieder daarin zijn voorkeur hebben, en gewoonten spelen ook een rol, maar dat ligt allemaal op het niveau van de meningen. Daarin kun je niet tegen elkaar zeggen dat één

bepaalde vorm persé zo moei. En hoe je het ook vormgeeft, het **kan** en mag altijd ook anders.

Maar let dan eens op de spanningen die **dat** geven kan. Hoeveel onverdraagzaamheid er getoond kan worden ten opzichte van de inzichten van anderen. Hebben we dan nooit leren leven mei verschillen van mening? Hebben we ons dan niet geoefend elkaar daarin te aanvaarden en samen een boeket te zijn? Welk boeket beslaat uit één soort bloemen?

Bid om een wacht voor je lippen

De oefening is vrij eenvoudig. Vraag je het volgende af. Als ik een oordeel uitspreek, is dat **uit God**, is het uit zijn Woord. kan ik dat aantonen? En is het **ook voor God**, is het nodig en goed om te spreken, wil ik Hem daar blij mee maken? Weet ik dat zeker? En is het ook goed voor mijn broeder en zuster en voor de hele gemeente? Ben ik ten volle overtuigd? **O Here, zet ren wacht voor mijn lippen.** En als ik een standpunt inneem, **desnoods mijn hakken in de grond zet**, niet meer inee doe of wegga, vertoon ik dan het beeld van onze TTe Jezus? Dat kan, maar dat nioet ik dan wel zéker weten.

*'Jezus, open mijn ogen
leer mij de mensen te zien
zoals U re ziet uit de hoge'.*

Ds. B. Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum

Bezet gebied

In het *Centraal Weekblad* schreef ds *Pieter Boomsma* - al vóór 11 september - over de macht van de boze. Ook in de periode tussen D-day en V-day vallen klappen in bezet gebied:

"We leven immers in bezet gebied", zei hij. "Ik begrijp niet, dat we dat niet veel beter door hebben." Het gesprek ging over de tragedie dat zoveel mensen God de schuld geven van wat er aan slechts gebeurt in hun leven. Het komt nogal eens voor, dat iemand niets meer van God wil weten omdat het volkomen onbegrijpelijk is waarom er zoveel ruimte is voor allerlei ellende. Een antwoord is daar ook niet echt op te geven.

Een antwoord niet, maar dat wil niet zeggen dat er niets rivcr te zeggen valt. Geen antwoord, maar wel een weg die met alle vragen te gaan is. Met een antwoord bedoelelen we immers vaak dat dan alles te verklaren valt. En wie alles kan verklaren is misschien zelf wel een god.

Je blijft steken in 'de ruimte' die er is voor het kwaad. God wordt nogal eens gezien als degene, die het allemaal zou moeten voorkomen. En ik denk, dat Hij dat ook zou kunnen. De vraag is dan waarom Hij hei niet doet. Maar is dat een eerlijke vraag? We leven immers in *bezet gebied*? De tegenstander van God, het kwaad in eigen persoon, de duivel, is en wordt door ons mensen op de troon gezet. In de Bijbel wordt hij *'de overste van deze wereld'* genoemd. Hij is het, die hier de baas speelt - op onze uitnodiging. Wanneer hij Jezus de zeggenschap aanbiedt over alle rijken van de aarde (Lucas 4 en Mat. 4), zegt Jezus niet dat hij iets belooft wat hij niet waar kan maken. Jezus gaat er niet op in omdat Hem dat van zijn Vader zou vervreemden. Zou Jezus deze 'sluipweg' naar de macht accepteren, dan bleef de kloof tussen God en mensen nog bestaan. Jezus is uit op 'alle machit in hemel en op

G.J. van Middelkoop

meegelezen

aarde'; eei bevrijdende en heelmakende macht. Heel anders dan de macht van de duivel, die uiteindelijk alleen maar chaos brengt en kapot maakt. Maar *'bezet gebied'* is een goede naam voor onze wereld. Er gaal iemand tekeer die de macht gegrepen heeft, met hulp van onr mensen. Hij heeft ons aan zijn kant weten te krijgen en de gevolgen daarvan zijn dood en ellende, met alles wat daarbij hoort. Dat God ons niet in de steek heeft gelaten, maar er alles aan doet om de zaak te herstellen, is een wonder. De komst van Jezus laat zien hoever God daarin gaat. *De bevrijding is begonnen; D-day is geweest. We zijn op weg naar V-day, de dag van de capitulatie, de dag vnn de volledige overwinning.* Op weg daar naar toe, vallen er nog heel wat klappen. Er niemand begrijpt hoe en wat. Waaroni treft de één dit en de ander dat? Waarom lijkt het soms alsof in een bepaald gezin alle klappen vallen en in een andere familie nauwelijks één? Raadsels. En God heeft nooit beloofd, dat het ons niet zou treffen - hoe vroom we ook zijn. Het *'h l van diepe duisternis'* van Psalm 23 bestaat en iedereen kan er in binnen komen. Wat God beloofde is, dat Hij ook daarin hij ons is. Zolang als het nodig is, want er komt een eind aan de bezetting. Verklaren doet het lang niet alles, maar wie vergeet dat we in *bezet gebied* leven, wie vergeet dat de duivel bestaat, loopt het risico om alles wat er gebeurt op 'Gods bord' te schuiven. Dan valt ook het vertrouwen weg in de ons beschermende macht van Jezus en staan we in een koude wereld, zonder hoop. Wie eigendoin van Christus is weet: *klappen vallen, maar van God losgeslagen wordt ik nooit.*

alle volken

Als ik door een half openstaande deur de bungalow van Dapo in kijk, zie ik twee onbekende gezichten. „Is Dapo er ook?” vraag ik, waarna hij al snel te voorschijn komt. „Kom binnen”, zegt hij in het Engels, „je komt precies op tijd.” En tegen zijn andere gasten: „Dit is de leider van onze kerk.” Ik schud de twee mannen – Sjaak en Chris – de hand en nuanceer de introductie van de Birmese asielzoeker, die intussen een stoel voor me bij schuift. Op tafel zie ik twee Bijbels liggen.

„Van wat voor kerk ben je?” wil Chris weten. Zodra ik het heb uitgelegd, neemt Sjaak resoluut het woord, terwijl z'n zoontje verveeld tegen hem aan leunt. „We waren net met een belangrijk thema bezig”, zegt hij. „De brede en de smalle weg. De meeste mensen lopen op de brede weg. Alleen de ware discipelen van Jezus lopen op de smalle weg. Waar of niet?” Dapo knikt instemmend, waarna Sjaak, rap van tong, zijn betoog voortzet.

Al redenerend probeert hij Dapo in zijn verhaal mee te nemen. Tussendoor citeert hij allerlei bijbelteksten om zijn verhandeling te onderstrepen. „Wie is de heerser van deze wereld?” wil hij even later weten. Dapo zegt de vraag niet te begrijpen. „Satan is de heerser van deze wereld”. legt Sjaak uit.

Hij verwijst naar Matthéüs 4. „Satan zegt dat hij Jezus alle koninkrijken van de wereld kan geven, en Jezus spreekt hem niet tegen.”

Ik vermoed inniiddels dat Dapo met Jehova's getuigen te doen heeft. Op het moment dat ik me in het gesprek over de heerser van de wereld wil mengen, schakelt Sjaak snel op het volgende thema over: de Naam van God. „Wij hebben allemaal een naam. Wat is de Naam van God?” Dapo omzeilt de vraag en zegt: „De Bijbel spreekt over God de Vader, God de Zoon en God de Heilige Geest.” „Is dat de Naam van God?” reageert Sjaak. „De Naam van God wordt vele malen in de Bijbel genoemd. Het is een belangrijke Naam.”

Zoonlief maakt intussen onomwonden duidelijk dat het bezoek voor hem lang genoeg heeft geduurd. en Sjaak werkt naar een afronding toe. Hij staat op om wat lectuur uit zijn tas te halen en biedt mij daarmee de gelegenheid alsnog aan Chris te vragen bij welke gemeente de mannen horen. „Wij zijn getuigen”, zegt hij op zachte toon. Vanuit het halletje roept Sjaak: „Dat had deze meneer al lang door. Hij is niet gek. Maar we schamen ons er niet voor.” Hij onderstreept zijn laatste woorden door me een stevige klap op de schouder te geven.

„Waren dit Jehova's getuigen?” zegt Dapo lachend, zodra de mannen vertrokken zijn. „Ik had er al een vermoeden van. Tien jaar geleden heb ik veel discussies met Jehova's getuigen gevoerd, en die zeiden hetzelfde als zij.” Ik vraag of hij de mannen kende. Nee, zegt de Birmese christen nadrukkelijk. „Ze klopten aan en zeiden dat ze over de Bijbel wil-

den praten. Daarom heb ik hen binnengelaten. In het begin had ik niet door waar ze van waren, maar later kreeg ik argwaan.”

Hij zegt zich af en toe bewust dom te hebben gehouden om niet in hun redeneringen verstrikt te raken. En met opzet over de Drie-eenheid van God te zijn begonnen, omdat hij wist dat Jehova's getuigen die ontkennen. „Ik wilde helemaal niet met hen in discussie gaan, maar ze waren mijn gasten. Daarom kon ik hen niet onbeleefd behandelen”, zegt Dapo. „De volgende keer zal ik ze niet meer hinnenlaten.”

Later op de middag blijkt dat de Jehova's getuigen hun Wachttorenllectuur in verschillende talen in heel wat bungalows hebben achtergelaten. Mensen die trouw bij ons in de kerk komen, willen ineens weten wat nu precies de Naam van God is en waarom wij de naam Jehova niet gebruiken. Ik probeer het duidelijk te maken en laat meteen een waarschuwing tegen de sekte horen. Het blijkt niet voor iedereen zo duidelijk te zijn als voor Dapo dat het niet om christenen gaat, en dat hun bijbel de onze niet is.

Als ik aan het eind van de middag de parkeerplaats van het AZC op loop, staat Sjaak bij z'n witte Volvo een stapel papieren in te vullen. Hij kan weer een serie gesprekken in diverse bungalows rapporteren. Ongetwijfeld zal hij binnenkort opnieuw bij niets vermoedende asielzoekers op de stoep slaan. Maar bij Dapo is hij in ieder geval niet meer welkom.

MAN/VROUW/AMBT: INTRODUCTIE

B. Kamphuis

Man, vrouw en kerk

Is dat nu wel nodig, een serie over het thema man/vrouw/kerk? Hebben we in de Gereformeerde Kerken al niet genoeg aan ons hoofd: vragen rond liturgie, rond samenwerking met andere christenen, rond levensstijl? Dreigen we niet in de discussies rond duf soort vragen uit elkaar te groeien? Kunnen we dit er dan nog wel bij hebben, een discussie rond de vrouw in de kerk?

Misschien komt dit soort vragen bij u op, bij de start van deze artikelenserie. De redactie van De Reformatie is er echter van overtuigd dat een goede bespreking van dit onderwerp vereist is. We starten er daarom mee met dit themanummer en hopen in de komende tijd nog geregeld artikelen hierover te publiceren. Deze introductie biedt een korte verantwoording vooraf. De eigenlijke verantwoording zullen de artikelen zelf u moeten bieden.

Een herinnering

In mijn middelbare-school-tijd genoten wij onze vakantie jaren lang in Giethoorn. We hadden kamers in een prachtig boerenhuis, midden in het dorp, aan het dorpsvaart. Aan de overkant van de vaart lag een mooi oud kerkje, buitengewoon fotogeniek, zeker als er een bruiloft was en het bruidspaar per punier arriveerde.

Het was een doopsgezind kerkje. In Giethoorn woonden veel doopsgezinden. Lang geleden, tijdens de hevige vervolgingen waaronder zij hadden moeten lijden, hadden ze hun toevlucht gezocht in het nagenoeg ontoegankelijke moerasgebied. Die geschiedenis stempelde nog

altijd de kerkelijke kaai-l van Giethoorn.

Er was iets bijzonders met dat kerkje. De dominee was een vrouw. Voor mijn besef paste dat helemaal bij het bijzondere sfeertje van Giethoorn. Alles was daar anders. Daar kon je zelfs een vrouw op de kansel verwachten. In het normale leven kwam je dat niet iepen.

Ontwikkeling

Wat toen nog bijzonder was, is inmiddels heel gewoon. Er zijn vele vrouwelijke voorgangers in allerlei kerkelijke groeperingen; niet alleen in kleine, vrijzinnige kerken als die van de remonstranten en de doopsgezinden, maar ook bij de hervormden en de synodaal-gereformeerden.

Was je vroeger exotisch als je de vroui w op de kansel toeliet, nu is het eerder andersom zo. Er heerste diepe verbazing onlangs bij een groep Duitse predikanten die ik in onze Theologische Universiteit rondleidde: Waren er echt bijna geen meisjes-studenten? Konden die helemaal geen dominee worden? Ik werd bekeken of ik een soort Taliban-leider was. Waar haalden we die rare ideeën vandaan? Van Paulus soms?

Paulus

Tk kon niet anders doen dan toegeven dat wij ons beriepen op Paulus. Daarmee lag het probleem in alle helderheid op tafel: Hoe ga je om met wat de bijbel over deze dingen zegt? Hoe lees je de bijbel? Welk gezag heeft de bijbel voor je in dit opzicht? Onlangs vond aan de Theologische Universiteit in Apeldoorn de promotie plaats van Koen Kyungkeun Lim, een Koreaans theoloog en lid van de Gereformeerde Kerk te Kampen-Noord. Zijn proefschrift heet: *Het spoor van de vroui w* in het ambt. Het is een historische studie naar de openstelling van het ambt voor de vrouw in de Evangelisch-Lutherse Kerk, de Nederlands Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken (synodaal). Minutieus is Lim in rapporten en Acta van de synodes nagegaan hoe de besluitvorming hierover heeft plaatsgevonden. Bij de luthersers vond dat al in 1922 plaats, bij de hervormden in 1966 en bij de synodaal-gereformeerden in 1969.

Als je die enorme verzameling materiaal voor je ziet, is de conclusie des te meer onthutsend. De laatste zinnen van het proefschrift luiden: "Bijbelse gegevens over het onderscheid tussen man en vrouw in de kerk, over het ambt en het daarmee samenhangende onderscheid tussen bijzonder en algemeen ambt, hebben in de bespreking slechts marginaal een rol gespeeld. Voor kerken die officieel hun uitgangspunt in de Bijbel nemen, is deze constatering hoogst opmerkelijk" (p. 288).

Onbevangen luisteren

Dit lijkt het moment om achterover te leunen: 'Die anderen zitten fout, ze willen niet naar de bijbel luisteren. Gelukkig is dat bij ons heel anders'. Toch vraag ik me af of zo'n houding werkelijk op zijn plaats is.

Hoe doe je bijbelse gegevens recht? Door er bij voorbaat van uit te gaan dat jouw praktijk in overeenstemming met de bijbel is? Of door altijd weer opnieuw onbevangen naar de bijbel te luisteren, in de bereidheid ervan te leren? Het zal toch, denk ik, om dat laatste moeten gaan.

Waarom is er dan onder ons zo weinig discussie over dit onderwerp? Soms krijg je het gevoel dat er angst heerst om erover te praten: Wat haal je dan allemaal los? Maar als we maar niet alleen officieel, maar ook in de praktijk ons uitgangspunt in de bijbel willen nemen, dan moet die angst het zwijgen worden opgelegd.

Het is helemaal niet erg om een uitzonderingspositie in te nemen als het gaat om de vrouw in het ambt. Het is wel erg als wij niet bereid zijn om daarover verantwoording af te leggen vanuit de Schrift en onze praktijk altijd weer kritisch te toetsen aan de Schrift.

Wat dit betreft kunnen wij leren van onze zusterkerken, de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Die hebben na uitvoerige discussie vanuit de Schrift besloten om de bestaande praktijk te handhaven: geen zusters in het ambt. Vervolgens zijn ze een onderzoek gestart hoe dan wel de gaven die de Here aan de zusters geeft in de gemeente kunnen worden ingezet. Juist deze dagen worden de resultaten daarvan besproken op hun synode.

Opzet

Deze overwegingen hebben de redactie ertoe gebracht te starten met de serie man/vrouw/kerk. In dit themanummer komen na dit inleidend artikel nog een drietal bijdragen. Twee daarvan moeten nog een vervolg krijgen in de komende nummers. Ook daarna zullen, zo de Here wil, nog gerepeld artikelen in deze serie verschijnen.

Van verschillende kanten zal het onderwerp aangepakt worden. De ene keer meer systematisch: Wat leert de bijbel over de verhouding van man en vrouw? De andere keer vanuit de bespreking van bepaalde passages in de bijbel. Daarnaast ook door boekbesprekingen en door het volgen van de ontwikkelingen elders. Zo begint dr. J.W. van Pelt in dit nummer met een overzicht van de pang van zaken in de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Coördinator van de reeks is ons redactielid dr. E.A. de Boer, die ook zelf een belangrijk deel van de artikelen zal verzorgen. We hopen dat de behandeling van dit thema het nadenken over dit onderwerp zal stimuleren en ons zal helpen dicht bij het Woord van God te leven, ook in de vormgeving van ons kerkelijk leven.

Verwezen is naar: Koen Kyungkeun Lim, *Het spoor van de vrouw in het ambt. Een historische studie naar de openstelling van het ambt voor de vrouw in de Evangelisch-Lutherse Kerk van het Koninkrijk der Nederlanden, de Nederlandse Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken in Nederland* (scrie Theologie en Geschiedenis, proefschrift Apeldoorn), Kampen: Kok 2001

Prof. dr. B. Kamphuis is rector aan de Theologische Universiteit te Kampen en hoogleraar in de Dogmatiek

GVI steunpunt gemeentebouw

Postbus 499, 8000AL ZWOLLE

Telefoon: 038-4270400
Fax: 038-4270401
E-mail: gvi@gbouw.nl

Meer informatie? kijk ook eens op onze internetpagina:
www.steunpuntgemeentebouw.nl

DE TWEE-EENHEID VAN MANNELIJK EN VROUWELIJK

E.A. de Boer

Man, vrouw en kerk 1

M Man, vrouw en kerk

Het gesprek over de waarde en inzet van vrouwen in de kerk is belangrijk. De context van ons christen en kerk zijn is immers de Nederlandse samenleving anno 2001. Waarin vrouw en man volledig gelijk worden geacht. Een eeuwenoud patroon van discriminatie door de man moet opgeheven in voortgaande emancipatie van de vrouw. Waarom zou het in de kerk anders zijn? En als de christelijke kerk een andere verhouding van man en vrouw leert, moeten de kerkleden dat met een vrij en overtuigd geweten kunnen verwoorden. Op grond van het Woord van God, Schepper en Verlosser van mens en wereld.

Gesprek in de kerk

Helaas komt binnen de kerken van gereformeerde belijdenis het gesprek over de emancipatie van de vrouw nauwelijks van de grond. Een duidelijke visie biedt Maarten Verkerk in zijn boek *Sekse als antwoord*.¹ Deze visie, staand in de reformatische wijsbegeerte, heeft niet die aandacht gekregen die het verdient. Maar ook als de invalshoek van de emancipatie wordt vermeden, krijgt het gesprek over man, vrouw en ambt geen ruimte.

Afzonderlijke exegetische studies over kernteksten uit de Bijbel helpen onvoldoende om een samenhangend inzicht in het geheel van de materie te krijgen. Talloze grote en kleine studies zijn gepubliceerd. Wie kan dit overzien?

Het gezag van de Schrift lijkt al gauw op het spel te staan. Toch wordt het gezaghebbend spreken van de Schrift nadrukkelijk

erkend door mannelijke en vrouwelijke auteurs die tot andere (dan de vertrouwde) conclusies komen. Het boek van George en Dora Winston, in de Nederlandse vertaling *Vrouwen in de gemeente van Christus* (Apeldoorn: Novapres, 1996), is hiervan een voorbeeld. Dit echtpaar stelt dat in het huwelijk de man wel degelijk het hoofd van zijn vrouw is. Tegelijk willen zij aantonen dat dit in de kerk niet zo is en dat vrouwen wel degelijk tot elke dienst geroepen kunnen worden. Hoe kan het dat vanuit hetzelfde startpunt, het gezag de hele Bijbel, toch verschillende conclusies bereikt worden? Uitgaan van het gezag van de Bijbel zegt dus nog niet alles. De vraag is: wat is de aard van dit gezag, concreet in de passages over man en vrouw? De synode-1998 van de Christelijke Gereformeerde Kerken kreeg te maken met een meerderheids- en minderheidsrapport van hun

deputaten. Later zal hieraan in ons blad aandacht besteed worden. De wegen gingen uiteen bij de vraag hoe we bepaalde bijbelgedeelten moeten lezen. Terwijl beide presentaties zeggen uit te gaan van het gezaghebbend spreken van Gods Woord. We kunnen de vragen op dit punt niet uit de weg gaan. Daarom een poging om opnieuw met elkaar in gesprek te komen.

Zicht op de mens

In de klassiek gereformeerde visie op de ambten in de kerk wordt uitgegaan van het eigene en het verschil tussen man en vrouw. In onze traditie is breder over de 'ambten' in deze wereld nagedacht. Deze ambtsgedachte wil zeggen: de Here God geeft elk mens een opdracht, een taak, een ambt. Er is het ambt van de overheid, de van God gegeven taak om de samenleving te regeren en tegen het kwade te beschermen. We kennen ook de reformatische gedachte van 'het ambt van alle gelovigen'.

Die vindt in de Catechismus uitdrukking in Zondag 12, het profetisch, priesterlijk en koninklijk ambt van Christus en zijn christenen. Elke christen en christin heeft een roeping van de Here. De roeping tot zijn genade geeft speciale kleur aan het leven in al zijn facetten. Het gewoonste werk komt in het licht van God, Schepper en Verlosser van mens en wereld, te staan.

In 1998 lieten H. Folkers en M.J. Verkerk een artikel verschijnen dat aanknoopt de ambtsgedachte.² Zoals die vooral verwoord is

door ds. K. Sietsma en prof. dr. K. Schilder. Deze leermeesters pasten het bijzonder **ambt** in de kerk niet op de vrouw toe. Toch knoopt het duo schrijvers bij de ambtsgedachte aan om (nu niet tiet eigene en het verschil tussen man en vrouw uit te werken, maar) te stellen: 'dat God, zonder onderscheid, insnnen en vrouwen, als naar Zijn beeld geschapen. roept om met hun gaven en mogelijkheden ambtclijk dienstbaar te zijn in de schepping, en dus ook in de kerk' (210). Zonder onderscheid! Omdat in hun lezing van Genesis 1 en 2 de gelijkheid en het gezamenlijke van man eii vrouw naar voren komt. Samen, en dus niet iedere afzonderlijk, zijn man en vrouw geschapen naar Gods beeld.

Onk ik ben op zoek naar een samenhangende visie op de mens. waarin zowel het gezamenlijke als het eigene van man en vrouw helder wordt.' Een zicht op de mens dat toepasbaar is op alle verhoudingen waarin man en vrouw sarnenkomen **en** samenwerken, maar primair in huwelijk en gemeente. Hel laatste, **man** en vrouw in de gemeente, is de zaak waarom deze bezinning gestart is. In wat nu volgt probeer ik zo'n visie voor te stellen. Zoekend naar een weg die ons helpt de mogelijkheden van man en vrouw in hun dienstbaarheid in de gemeente van Christus in beeld te krijgen.

Werkformule

Ik begin met in één zin te zeggen waar deze visie in het kort op neer komt. In het vervolg werk ik de onderdelen uit. Niel ingegaan wordt op literatuur, exegetisch of beschouwend. Dat zou het geheel belasten en onleesbaar maken. Deze reeks is juist bedoeld om zicht op het geheel te krijgen. Tk beschouw de volgende 7 in als **een** werkformule:

om de onderdelen aan op te hangen en in het proces van studie ie toetsen.

De twee-eenheid van mannelijk en vrouwelijk

- *als beeld van God,*
- *ia de navolging van Christus,*
- *delend in de gaven van de Heilige Geest,*
- krijgt gestalte*
- *zowel in het huwelijk*
- *als in de gemeente*
- in de onderscheiden dienst van de verantwoording en die van de hulpvaardigheid.*

Eén keer één is één

Ik neem mijn uitgangspunt in Gen. 1:27: 'En God schiep de mens naar zijn beeld; naar Gods beeld schiep Hij hen: man en vrouw schiep Hij hen.' Genesis 1 tekent de eenheid van de mensheid, typeert die als 'naar Gods beeld', en preludeert op de tweeheid van mannelijk en vrouwelijk. In het eerste hoofdstuk van de Bijbel wordt de schepping van de wereld getekend als in zes dagen, **met** als hoogtepunt de mens. De mens, gecreëerd naar het beeld en de gelijkenis van zijn Schepper, krijgt zijn laak in de wereld. Maar God schept de mens niet eenvormig 'Man en vrouw schiep Bij hen!' De mannelijke en vrouwelijke mens mogen samen als beeld Gods in zijn wereld werken. Dit is hel startpunt, zander dat de Schrift onderscheid maakt in positie of in laak.

Vanaf Gen. 2:4 wordt het plaatje van de zesde scheppingsdag uitvergroot. Dat onderstreept het belang van de schepping van de mens in de wereld. Nu wordt hij getekend in zijn taak ten opzichte van de dieren. Ook vraagt Genesis 2 aandacht voor het feit dat God man en vrouw onderscheidend schept en hen in relatie tot elkaar zet. In de woordkeus is duidelijk hoe Gen. 2

aansluit bij hoofdstuk 1. God schept de mens! Er staat **niet** dat God eerst de **mán** schiep. Ook de naam 'Adam' wordt nog niet zelfstandig gebruikt. God schept de vrouw **uit** de mens. Het is pas daarna dat de mens hel onderscheid ziet: 'Deze zal mannin heten omdat zij uit de man genomen is' (2:23). Adam wordt man in de schepping van de vrouw. Maar **zegt** Paulus niet tot twee keer toe dat de vrouw uit de **mán** geschapen is (1 Kor. 11:10) en dat Adam eerst geschapen is, en daarna Eva (2 Tim. 2:13)? En doet hij dat niet juist om verschil tussen beide geslachten te maken? **Ja** zeker. maar dat doet niets af aan dit feit: dat Genesis 1 én 2 vooral de eenheid van de mens en zijn vrouw tekenen. Eén keer één is en blijft **één**! Vers 24 trekt daaruit de conclusie dat deze levensccnheid van de mens in twee geslachten, opgevat als het huwelijk, constitutief is voor de samenleving. Tot één vlees, één mens. Ook in ruimere kring mag de mensheid een eenheid zijn in dienst van de Schepper.

Genesis 1 en 2 tekenen ons het paradijs en Gods bedoeling met de mens. mannelijk en vrouwelijk. Het is evangelie, geschreven voor mensen in een gevallen wereld. Aan mannen en vrouwen die tegenover hun Schepper en tegenover elkaar in zonde leven. Hoe de eenheid van de mens en zijn vrouw vrhroken is. bericht Genesis 3. We lezen het paradijsverhaal in een wereld waarin mensen toch levenslang alleen blijven. waarin huwelijken breken en verzuren. waarin het mannelijk en vrouwelijk geslacht op allerlei vlak los van elkaar of tegenover elkaar staat. Gods Woord herinnert ons aan de oorspronkelijke bedoeling van de Schepper: de twee-eenheid van de geslachten. Het evangelie van Jezus Christus, onze Verlosser, sluit aan bij het evangelie dal ons

van God de Schepper vertelt. Hoe broodnodig, voor een mensheid die tot in het kleinste verband, de eenheid van die ene man en vrouw, verziekt is door de zondeval.

Twee-eenheid

Prachtig hoe de Heer God zijn scheppingsgedachte uitspreekt: 'Het is niet goed dat de mens alleen zij.' De enkelvoudige mens is onaf. 'Ik zal hem een hulp maken die bij hem past' (2:18). Duidelijk is dat het woord 'hulp' geen onderschikking inhoudt. De vrouw is geen hulpje van de man, maar hem tot hulp gegeven. Hij heeft haar nodig en vindt in haar aanvulling. De aanvulling die zijn eenzame positie uitbouwt in een opdracht aan hen samen. De uitdrukking 'die bij hem past' betekent letterlijk: tegenover hem, op ooghoogte met hem. Zij kijkt hem in de ogen en geeft hem aanvulling. Zodat zij samen mens zijn.

Om dit bijbels uitgangspunt helder te maken koos ik voor de term twee-eenheid. Ik ben mij ervan bewust dat dit gedachten oproept aan de 'Drie-eenheid' Gods, waarin de christelijke kerk eerbiedig het geloof in de drie Personen in de eenheid van het God uitdrukt. En aan de eenheid van de goddelijke en menselijke natuur in de ene persoon van Jezus Christus. Ik wil met de door mij gekozen term geen parallel met de uitdrukking van het goddelijk geheim suggereren. Man en vrouw als 'twee-eenheid' aan te duiden was een spontane gedachte.

Nu ik er verder over nadenk zeg ik ook: waarom zou de mens, mannelijk en vrouwelijk geschapen naar het beeld van God, niet ook een hoog geheim in zich dragen? Met deze gedachte wil ik niet mijn omschrijving van de twee-eenheid van man en vrouw

hoven kritiek verheffen. Toch houd ik er vooralsnog aan vast. Want ik wil dit uitgangspunt uit de lezing van Genesis 1 en 2 vasthouden: dat niet het onderscheid tussen man en vrouw benadrukt wordt, maar de eenheid van de twee. De Geest drukt de schepping naar het beeld van God zo uit dat de mannelijke en vrouwelijke mens gecreëerd worden.

Verlossing en vernieuwing

De eenheid in de tweeheid is dus gegeven met het beeld Gods zijn. We vinden deze schepping van de mens bevestigd in de verlossing door Christus. Voor de troon van Gods genade zijn man en vrouw gelijk. Schuldig als wij zijn hebben we alle twee even hard en evenveel genade nodig. Zo versta ik de apostel Paulus als hij schrijft: 'Want gij allen, die in Christus gedoopt zijt, hebt u met Christus bekleed.' Hij benoemt dan de verschillende sociale posities van christenen: 'Hierbij is geen sprake van Jood of Griek, van slaaf of vrije, van mannelijk en vrouwelijk: gij allen zijt immers één in Christus Jezus' (Gal. 3:28). De twee-eenheid van man en vrouw wordt hervonden in de verlossing.

Een gezamenlijke positie van man en vrouw voor God vind ik ook terug in de roeping om Jezus Christus te volgen en deel uit te maken van de gemeente. Beiden worden geroepen om Christus te volgen. Dat is de gestalte van de eenheid in Christus waar Paulus over schrijft. Ook vandaag weten wij ons geroepen tot de navolging van Christus. Dat beluister ik ook in het vermaan van Petrus aan mannen dat hun vrouwen 'ook medeërfgenen zijn van de genade des levens' (1 Pet. 3:7).

Christus stort bovendien van Gods Geest uit op alle vlees (Hand. 2:17). Ook in dit wonder

van genade en vernieuwing worden – al in Joëls profetisch verzeacht – de twee geslachten benoemd. 'Zonen en dochters, oud en jong, slaven en slavinnen.' Het mannelijk en vrouwelijk geslacht, in onderscheiden leeftijd en sociale positie, ontvangen in gelijke mate van Gods Geest. Er is in de Bijbel geen reden om de verschillende gaven van de Geest te zien als in de twee geslachten onderscheiden. Het ene volk mag het beeld van God dragen, op weg naar een nieuwe mensheid.

Christus als spiegel

Christus heet 'het beeld van God' (2 Kor. 4:4; Kol. 1:15). De mens Jezus Christus is spiegel van God. Wil je weten hoe God is? Kijk naar Christus! Hoe kunnen sterfelijke en zondige mensen opnieuw iets van het beeld van God reflecteren? Door naar Christus te kijken, zich aan Hem over te geven en Hem na te volgen. Zo word je vernieuwd naar het beeld van de Schepper (Kol. 3:10).

Christus vertegenwoordigt niet de mannelijkheid, maar de mensheid. Hij is wel de Zoon, maar wordt niet als de Man geopenbaard. Zijn mannelijke seksualiteit wordt niet benoemd. Hij is 'de ene mens Jezus Christus, middelaar tussen God en mensen'. In wie zonen én dochters van Gods volk verlost worden. In wie mannen en vrouwen zich mogen spiegelen om heilig te leven. Hij is de ene Heer van de nieuwe mensheid.

Mannen en vrouwen worden door Christus geroepen. 'Volg Mij!' Mannen worden leerlingen, vrouwen volgelingen. Christus verzamelt zonen en dochters en maakt hen tot zijn gemeente. Om samen vernieuwd te worden naar het beeld van Christus. In de eenheid van de gemeente krijgen we samen de eer 'het lichaam

van de Heer' genoemd ie worden. In dat ene lichaam krijgt elk lid zijn plaats en functie. Het zwakste lid blijkt waardevol. Geen kan gemist worden.

Hiermee heb ik het eerste gedeelte van mijn werkformule verklaard:

'De twee-eenheid van mannelijk en vrouwelijk: 1. als beeld van God, 2. in de navolging van Christus en 3. delend in de gaven van de Heilige Geest.'

Het biedt een correctie op ons traditionele denken wanneer we leren consequent de eenheid van mannelijk en vrouwelijk voorop te stellen. Wanneer we ons het onderscheid tussen man en vrouw indenken, zullen we dit uitgangspunt vasthouden. Het eigene in schepping en roeping is dan betrokken op het andere geslacht. En dat moet in het vervolg aan de orde komen: wat is in die eenheid het onderscheid tussen man en vrouw?

Dr. E.A. de Boer is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zeist

Maarten J. Verkerk, *Sekse als antwoord* (reeks Verantwoording nr. 12) (Amsterdam: Buijten & Schipperheijn, 1997).

H. Folkers en M.J. Verkerk, 'Man, vrouw, ambt', in: J.M. Aai noudse ea. *Vrouwen op een zij-spoor? Emancipatie van de vrouw en het verstaan van de Schrift in gereformeerd perspectief* (Amsterdam: Buijten R Schipperheijn, 1998), 201-245

Ik vraag de lezer een eerste beperking van mijn opzet in gedachten te houden: deze is bijbels-theologisch uitgewerkt. Daarbij zoek ik een nieuwe weg die enerzijds niet bij de klassiek perforincerde ambtsleer hegiit cii die anderzijds nok iiit op evangelicale wijze alleen vanuit de gaven denkt. Een tweede beperking: op dit moment pa ik niet expliciet in op de vragen naar de hermeneutiek en de wijze waarop het gezag van de Bijbel tot uitdrukking komt. Impliciet is mijn standpunt wel terug te vinden. Een derde beperking: waiiieer ik ovet het mannelijke en het vrouwelijke spreek is dat niet 'menswetenschappelijk' geladen. Ik traclit de geestelijke dimensie van ons man ofvrouw zijn voor Gód te vangen in woorden als 'roeping' en 'dienst'. Die termen hebben bij de hondrer soms al een eigen lading. Ik daag de lezer uit ook die termen opnieuw vanuit onze Schep-per en Verlosser te denken.

nieuw uitgekomen

Voor het leven getekend, hoop voor slachtoffer van seksueel misbruik door dr. Dan B. Allender.

Dit boek (Inmiddels 2e druk) onderzoekt op een persoonlijke wijze de schade die een volwas-sene ervaart als gevolg van seksueel misbruik (onverschillig welk soort) in zijn of haar jeugd. De schade die door seksueel misbruik in de jeugd ontstaat is groot. Ongeveer 70 procent van de misbruikte vrouwen heeft later last van psychische klachten. Dit boek tracht met deze klachten af te rekenen. Piel van Roest, psychiater en bestuurslid van de Christelijke vereniging voor Psychiaters, Psychologen en Psychotherapeuten zegt over dit boek: 'Het is onthullend voor het begrijpen van de verwarrende en tegenstrijdige emoties en gedragingen van mensen die seksueel zijn misbruikt. De schrijver is betrokken bij de behandeling van zowel mannen als vrouwen. Hij geeft een weg tot herstel die voortvloeit uit een confronterende en uitdagende opvatting van het christelijk geloof.'

Uitgeverij Navigator Boeken
Driebergen, 284 blz. f 32.95

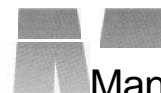
Geerds Consult → Creatief en toekomstgericht

- * coaching & supervisie
- * loopbaan- en outplacementbegeleiding
- * conflicthantering en -bemiddeling

Drs. J.E (Koos) Geerds - Wicherserf 19 - 7722 AT Dalfsen
Tel. 0529-432766; E-mail: geerdsconsult@wxs.nl

VROUW EN AMBT IN DE CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERKEN

J.W. van Pelt

Man, vrouw
en kerk

Een persoonlijk relaas over de officiële stukken

De Christelijke Gereformeerde Kerken hebben in 1998 een kerkelijk standpunt ingenomen ten aanzien van vrouw en ambt. In dit eerste artikel ga ik in op enkele achtergronden van het synodale besluit. Een volgende keer bespreek ik de voornaamste argumenten die ten grondslag liggen aan de synodale besluitvorming. Aan het eind van het tweede artikel wordt een korte literatuurlijst opgenomen.

Vooraf

Graag ga ik in op het verzoek van de redactie van dit blad om te schrijven over vrouw en ambt in de Christelijke Gereformeerde Kerken. Een paar opmerkingen wil ik vooraf maken, om eventuele misverstanden te voorkomen. Allereerst: wat ik naar voren breng, is niet het officiële standpunt van een kerkgenootschap, deputaatschap o.i.d. Er moeten geen verkeerde conclusies worden getrokken uit het feit dat ik als secretaris heb gefunctioneerd van het deputaatschap dat zich bezig heeft gehouden met de vragen rond de vrouw in het ambt. Ik schrijf hier niet mede namens anderen, maar geef mijn eigen visie. Verder: het deputatenrapport over 'vrouw en ambt' dat aan de generale synode Haarlem/Nunspeet 1998 is

aangeboden, bevat een groot gemeenschappelijk deel met daarachter een meerderheids- en een minderheidsrapport. Al sta ik niet achter het minderheidsstandpunt, toch zal ik proberen de argumenten van anderen recht te doen.

Inleiding

De plaats van vrouwen in de gemeente van Christus is niet een onderwerp dat de laatste jaren 'uit het niets' naar voren is gekomen in de Christelijke Gereformeerde Kerken. De maatschappelijke en sociale positie van vrouwen in de Nederlandse samenleving is in de loop van de twintigste eeuw grondig veranderd. Het valt niet te ontkennen dat emancipatiedenken en feminisme daarin een rol hebben gespeeld. Dat neemt niet

weg dat er in de samenleving als geheel een brede erkenning is gekomen van de gelijkwaardigheid en gelijke rechten van man en vrouw. Denk bijvoorbeeld aan de invoering van het kiesrecht voor de vrouw (1919) en de tweede emancipatiegolf (vanaf 1968) waarin het o.m. ging om gelijk loon, gelijk recht en gelijke kansen op betaald werk voor vrouwen, kinderopvang en 'baas in eigen buik'. Dit heeft een klimaat geschapen waarin de vragen over de positie van de vrouw in de kerk in de belangstelling zijn komen te staan. Halverwege de jaren zestig hebben de beide grootste kerkverbonden in ons land, de Nederlandse Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken, besloten de ambten open te stellen voor vrouwen. Daarmee werd nog eens onderstreept dat bezinning op de positie van de vrouw in de kerk in het algemeen, niet heen kan om een standpuntbepaling inzake vrouw en ambt.

De eerste aanzetten tot bezinning

Reeds in 1950 is er binnen de CGK een eerste aanzet tot nadere bezinning. Prof. J. Hovius vraagt in een rede bij de rectoraatsoverdracht in Apeldoorn aandacht voor de positie van de vrouw in Christus' kerk. Hovius is van mening dat de kerken op grond van de Schrift 'de vrouw nimmer mogen toelaten tot het bijzonder ambt van predikant.

onderling en diaken' (J. Hovius, 1950, p. 21). Toch pleit Hovius ervoor de vrouwen meer dan tot dan toe gebruikelijk, in te schakelen bij het werk in de kerk. De vraag naar het kiesrecht van vrouwen in de gemeente komt in 1965 voor het eerst op de tafel van de generale synode. De synode van 1968/69 spreekt uit dat vrouwen mogen deelnemen aan de verkiezing van ambtsdragers, maar voegt eraan toe dat dit niet gezien mag worden als een stap op de weg naar het toelaten van de vrouw tot het bijzonder ambt.

Prol. dr. W. van 't Spijker hield in 1982 een referaat over de positie van de vrouw in de kerk, opgenomen in het blad voor ambtsdragers *Ambtelijk Contact*. Tussen de rede van Hovius en het referaat van Van 't Spijker liggen 32 jaar. In de tussentijd hebben de Nederlandse Hervormde Kerk in 1966 en de Gereformeerde Kerken in 1967 de ambten voor de vrouwen opengesteld. Toch blijft Van 't Spijker in de lijn van het eerdere betoog van Hovius door de vrouw in het ambt af te wijzen, maar deelname door vrouwen aan het gemeentelijk leven te stimuleren. In 1983 is voor het eerst een heel ander geluid te horen binnen de CGK. Een groep aankomende theologen (M/V) publiceert een cahier met de titel: Vrouwen in de dienst. Sterke nadruk leggen 7ij op Gal. 3:28. In Christus is geen onderscheid tussen man en vrouw. Aan de volheid van het heil in Christus zou tekortgedaan worden wanneer alleen mannen in de ambten zouden mogen dienen.

Vanaf 1983 beginnen er langzamerhand meer stemmen te klinken die zich afvragen of de ambten ook voor vrouwen opengesteld kunnen worden. In 1990 wordt de Landelijke Werkgroep Kerk en Vrouw opgericht. Deze werkgroep richt zich heel

breed op de bezinning op de positie van mannen en vrouwen in alle geledingen van de CGK. Blijkens de publicaties die deze werkgroep hccfl uitgegeven, pleiten zij voor het openstellen van de kerkelijke ambten voor vrouwen.

Naar een kerkelijk standpunt

Tot een officiële kerkelijke uitspraak over de positie van vrouwen in de gemeente was het echter nog niet gekomen. De behoefte aan zo'n officieel standpunt groeit door de contacten met kerken in binnen- en buitenland waar vrouwelijke ambtsdragers zijn aangesteld. In 1988 heeft de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken een studietoelcommissie ingesteld om te onderzoeken of het diakenambt voor de zusters der gemeente opengesteld zou kunnen worden. De ruimte daarvoor wordt in 1995 gegeven. Dat maakt voor de CGK de bezinning op de positie van de vrouw in de kerk des te dringender. De generale synode van 1995 stelt een studietoelcommissie in om de vragen rond vrouwen ambt te onderzoeken. In de opdracht aan de deputaten wordt nadrukkelijk gesteld dat hun werk zich dient te bewegen binnen het raam van de gereformeerde Schriftbeschouwing. Deze woorden geven reeds aan hoe belangrijk de hermeneutiek geworden is. In een paar woorden gezegd, gaat het in de hermeneutiek om de manier waarop we de Bijbel lezen en verstaan. Een andere manier van verstaan van de Schrift, leidt tot een andere kijk op de positie van de vrouw in de kerk. Bij de rapportage aan de generale synode 1998 blijkt dat juist op het punt van de hermeneutische vragen de meningen uiteengaan tussen het meerderheids- en het min-

derheidsrapport. De synode sluit zich aan bij het meerderheidsstandpunt en spreekt uit dat de bestaande situatie (geen vrouwen in het amht) schriftuurlijk verantwoord is.

Diakenen en de kerkenraad

Om misverstanden te voorkomen, is het nodig terug te grijpen naar een discussie binnen de CGK die begonnen is in 1951. Prof. J. Hovius had een referaat gehouden waarin hij betoogde dat de diaken tot de kerkenraad behoort. Hij pleitte ervoor dit ook kerkordelijk vast te leggen. Op de generale synodes van 1953 en 1956 werd deze zaak besproken. De synode van 1956 stelt dat het drievoudig ambt van Christus de wortel van alle kerkelijke ambten is. Hieruit wordt tot de principiële eenheid van de ambten geconcludeerd. Evenals art. 30 NGB rekent de synode de diakenen bij de kerkenraad. De algehele leiding van de gemeente berust bij alle ambten samen, terwijl ieder van de ambten afzonderlijk ook eigen verantwoordelijkheden in de gemeente heeft.

Zouden de diakenen geen deel uitmaken van de kerkenraad, dan zou een situatie denkbaar zijn waarin het diakenambt wel voor vrouwen opengesteld kan worden, terwijl het ambt van ouderling (en predikant) alleen aan mannen blijft voorbehouden. In zo'n situatie zouden zaken van opzicht en tucht, leren en regeren van de gemeente door mannen worden uitgeoefend, terwijl vrouwen niet in een positie hneven te komen waarin zij de indruk wckken heerschappij te voeren over mannen. Nu echter de CGK zich heeft uilgesproken over de gelijkwaardigheid van de ambten in de kerk, zou de openstelling van het dia-

kenambt voor vrouwen op den duur ook moeten leiden tot de openstelling, van alle ambten. Hier geldt: alles of niets.

Het belang van de hermeneutiek

Het heeft mij terugkijkend op het werk in het deputaatschap en op de bespreking ter synode, nog eens gesterkt in de mening dat de vragen rond vrouw en ambt maar weinig te maken hebben met de kwaliteiten van vrouwen. Of de ambten opengesteld kunnen worden voor vrouwen, wordt niet beslist op grond van het feit of vrouwen meer of minder geschikt zouden zijn voor de ambten dan mannen. Het beslissende punt is ook niet de gelijkwaardigheid tussen mannen en vrouwen.

Uiteindelijk blijkt het te gaan om de vraag: hoe leest gij? Dat is een goede zaak. In kerken van gereformeerde belijdenis dient het luisteren naar de Heilige Schrift in vragen van leer en leven de doorslag te geven.

Twee aandachtspunten

Naar mijn gedachte scherpt het punt van de hermeneutiek de hele kwestie op minstens twee punten aan:

1. In theorie hoeven vrouwen niet op voorhand het gevoel te krijgen dat zij in de kerk ondergewaardeerd worden wanneer zij niet in de ambten dienen. Sleutel in het hele vraagstuk is immers niet de waardering of onderwaardering van de kwaliteiten van vrouwen, maar het verstaan van de Bijbel. Toch is het de vraag of daarmee recht gedaan wordt aan de plaats die vrouwen als gelovigen hebben in de gemeente van Christus. Met andere woorden: er moet meer gebeuren dan alleen antwoord geven op de vraag of vrouwen in kerken van gereformeerde belijdenis wel of niet in de ambten mogen dienen. Het diepe verlangen om de Schrift te verstaan, maakt niet doof voor de vragen die vrouwen stellen. Daar dient in de kerken ook ruimte en aandacht voor te zijn.

2. Doordat het verstaan van de Schrift centraal staat, wordt het vraagstuk over vrouw en ambt naar het hoogste niveau getild. Het gaat niet om een administratieve kwestie waar men verschillend over kan denken, zonder dat het veel uitmaakt. De vragen rond vrouw en ambt brengen ons bij het hart van de zaak: hoe verstaan wij de Schrift, hoe gaan wij in het heden om met de boodschap die eeuwen geleden is opgeschreven?

Er zitten ook historische en confessionele aspecten aan deze vragen. De ambtelijke structuur zoals wij die kennen, is confessioneel vastgelegd (art. 30 en 31 NGB). Blijf dat confessionele raamwerk overeind, of moet dat in het licht van de hedendaagse vragen omver? Het is goed gereformeerd om te stellen dat er hele sterke argumenten op tafel moeten komen om het spoor van de belijdenis te kunnen verlaten. Vergeet ook niet dat het aanzien van de kerken ingrijpend zal gewijzigd worden wanneer men komt tot een ander verstaan van de Schrift dan vorige geslachten. Niet alleen de vragen rond vrouw en ambt zullen anders beantwoord worden in het licht van een ander verstaan van de bijbelse boodschap, maar hetzelfde geldt voor talloze andere onderwerpen die de kerk direct of indirect aangaan: bijvoorbeeld de visie op kinderen aan het avondmaal, homoseksuele relaties, levensbeëindigend handelen.

Dr. J.W. van Pelt is predikant van de Christelijk Gereformeerde Kerk te Zwijndrecht

STICHTING AFBOUW

De stichting *Afbouw* te Kampen stelt zich ten doel de beoefening van de gereformeerde theologie te bevorderen door met name te helpen bij de financiering van proefschriften ten dienste van promoties aan de Universiteit te Kampen.

Voor haar inkomsten is de stichting geheel aangewezen op giften van meelevende kerkleden.

Inlichtingen worden graag gegeven door het bestuur:

C. Trimp, tel. 038 - 331 48 69,

B. Kamphuis, tel. 038 - 332 62 48 en

J. Gie Kimpe, tel. 038 - 333 24 94.

Giften, die fiscaal aftrekbaar zijn, worden graag ingewacht via bankrekeningno. 63.18.36.934, ten name van Stichting *Afbouw*, p/a *Hoefblad* 4, 8265 GM Kampen.

BEDOELINGEN VOOR MAN EN VROUW?

**Man, vrouw
en kerk**

Een boek bespreken over vrouwen en mannen in de eenentwintigste eeuw is een hachelijke zaak. Maarten Verkerk en Nienke Verkerk-Vegter maken daar zelf een opmerking over die mij daar erg huiverig voor maakt: "Wie hef veld een beetje overziet, merkt dat het juist vrouwen zijn geweest die zich het meest evenwichtig bezonnen hebben op de taak van man en vrouw", 'Aan de ene kant vraag ik me af of 'evenwichtig bezinnen' echt nog mogelijk is. Ook ik reageer namelijk weer op een reactie op de geschiedenis, en over het algemeen zijn reacties niet evenwichtig. Aan de andere kant kan ik een dergelijk citaat niet uit de weg gaan. Hef maakt mij, als man, wel voorzichtig om over 'man en vrouw' te schrijven, Voordat je hef weet ben ik, hoewel ik juist het tegendeel wil, bezig een bestaande (incorrecte) situatie te rechtvaardigen. Ik wil me op verzoek van de redactie toch aan de bespreking van hun boek wagen. Vervolgens wil ik ingaan op waf naar mijn idee het belangrijkste meningsverschil is tussen hen en mij, om daar tenslotte mijn visie tegenover te stellen.

Waardevol

Het boek bevat een uiterst waardevolle insteek: 'de wereld is van God'. Het lijkt misschien een overbodige opmerking. En je vraagt je af wat je er in dit verband mee zou moeten. Maar het is wel goed om je te i-caliseren dat God regeert over deze wereld, en dat het Hem nog steeds om deze mensen te doen is. We hoeven als christenen niet onze eigen wereld met onze eigen regels te creëren om kind van God te kunnen zijn. We zijn door God geroepen om in Zijn wereld Zijn beeld te vertonen. Zijn wereld verandert, en de

mensen daarop veranderen mee. Maar Gods regels blijven, en daarom ben je als christen telkens verplicht om in een veranderende maatschappij je positie te kiezen.

In het eerste deel van het boek, bieden de schrijvers een korte cultuuranalyse. Natuurlijk schiet deze te kort, en natuurlijk zal het echtpaar Verkerk dal beamen. Maar het is erg zinnig om je te realiseren dat de vragen van deze tijd ook onze vragen zijn (58). Ieder mens is kind van zijn tijd, en je wordt door je Schepper geroepen om in jouw tijd je positie te kiezen.

Dat men dit in het verleden nok gedaan heeft, laten ze zien door te beschrijven hoe christelijke en feministische vrouwen in (meer en mindci-) vroegere tijden hierover geschreven hebben.

De schrijvers willen hierover ook nadenken, en wel vanuit het idee dat een mens de opdracht heeft gekregen om te antwoorden op de roep van hun Schepper. Man en vrouw krijgen samen één opdracht en één roeping: het beeld van God vertonen. Voor het uitvoeren ervan mogen ze alle gaven en capaciteiten inzetten die ze daarvoor gekregen hebben (110).

Zoals ik al gezegd heb, lijkt me het idee van aandacht voor de wereld en de tijd waarin je leeft erg zinnig. Dat blijkt ook als de schrijvers in het tweede deel van Een boek ingaan op een aantal concrete ethische thema's ('single of getrouwd', 'seksualiteit', 'werken, zorgen en kinderen krijgen' en tenslotte 'man en vrouw in de kerk'). Zo ontmaskeren ze bijvoorbeeld het idee van het 'single' door het leven gaan als de meest ideale levensvorm. Dit gaat namelijk uit van het idee van de sterke mens die hoge verwachtingen heeft van zichzelf en dus ook hoge eisen aan zichzelf stelt. Hij bepaalt zijn eigen relaties: "De sterke mens is een mythe" (126). Het viel me op dat de schrijvers in het omgaan met genoemde ethische kwesties ontspannen en eerlijk zijn. Ze stellen geen hoge (christelijke) eisen aan zichzelf. Maar laten zien dat God de mens heel wat levensruimte

heeft gegeven, waarbinnen hij keuzes kan maken.

Bezinning

Omdat ze niet willen werken met "algemene ethische normen" - die vertellen namelijk niet welke keuzes je in het leven **van** alle-dag **moet** maken (13) - stellen de schrijvers **dat** je je als **christen** telkens moet **bezinnen** op je positie binnen de maatschappij. Deze bezinning is pas christelijk als ze aan drie kenmerken voldoet: ze moet een open oog hebben voor Gods gaven aan alle mensen (man en vrouw). ze moet aandacht hebben voor de maatschappij waarin we leven (incl. de verschillende situaties van mensen). en teruggaan naar de bijbel. Dit zal dan, vergeleken met christenen van alle tijden en alle plaatsen, zowel overeenkomsten (we zijn allemaal christen). als verschillen opleveren (we leven in verschillende omstandigheden en zijn verschillende mensen. 14). Bezinning die aan deze kenmerken voldoet. zal zowel aan de roepende Schepper. als aan de antwoordende mens voldoende aandacht geven. Dat blijkt uit hiin omgaan met ethische kwesties. En de ontspanning die dat te weeg brengt heeft mij goed gedaan. Want hoewel de levensruimte voor de mens (binnen de geboden van God) door de zonde beschadigd is, kunnen we toch antwoorden op de roep van de Schepper. Er is vernieuwing mogelijk door de Geest.

"We hebben de ijdruk dat christenen het patroon van de zonde - het heersen van de man over de vrouw - niet willen onderkennen. Het gevolg van dat alles is dat christenen zich veel te weinig bewust zijn van de **noodzaak** van vernieuwing, vernieuwing van het hart en van het leven van de mens. Maar al te vaak hebben we het gevoel dat we het 'samen met

de Geest' wel perfect kunnen krijgen en verwachten we 'als verlore christenen' dat we het ideaalbeeld kunnen bereiken" (115). Als je bedenkt dat wij - als onderdeel van Gods schepping - aan de vruchteloosheid onderworpen zijn, en telkens vernieuwing nodig hebben, verklaar je het idee van 'de sterke christen' ook tot een onbereikbaar ideaal. En dat lijkt me volkomen terecht.

Meningsverschil

Tot zover ben ik wel enthousiast over het boek. Er is **één** punt waarop **wij** van mening verschillen. Helaas voor Maarten en Nienke Verkerk, lijkt me dit punt wel fundamenteel. Het betreft de vraag of er sekseverschillen zijn, naast die in biologische (zichtbare) zin. De schrijvers zijn van mening dat als deze verschillen er al zijn, ze zo klein zijn dat er in ieder geval geen conclusies getrokken kunnen worden in verband met de taken en positie van, en verhouding tussen mannen en vrouwen. Al in een eerder boek heeft Maarten Verkerk op voor mij overtuigende wijze aangetoond dat er uit empirisch onderzoek weinig af te leiden valt met betrekking tot sekseverschillen.²

Maar naast de ordening van de schepping, moet er nog een bron worden gebruikt om een antwoord op deze vraag te vinden: de bijbel. Nu zijn de schrijvers van mening dat wie in de bijbel op zoek gaat naar sekseverschillen, een vraag stelt die vreemd is aan de invalshoek van de bijbel zelf. Het is **onze** vraag die in de bijbel niet gesteld wordt (92). Ik ben het met hen eens dat je aan de bijbel geen vragen kan stellen waar hij geen antwoord op geeft. Toch denk ik dat het scheppingsverhaal in Genesis bepaalde aanwijzingen biedt, waaruit je kan **afleiden** dat God

wel degelijk met mannen andere bedoelingen heeft dan niet vrouwen: In de eerste plaats gaat er aan de schepping van de mens Gods overleg met Zichzelf vooraf (waarmee het bijzondere van de mens aangegeven wordt). Verder wordt er in Genesis 1:27 naast over eenheid (waar door de Verkerks terecht op gewezen wordt), ook over onderscheid gesproken. En tenslotte wordt er bij de mens **expliciet** over het geslachtelijk onderscheid gesproken: dit gebeurt bij andere scheepsels niet.

Intermezzo

Zoals gezegd wordt er in Genesis 1:27 over de eenheid tussen man en vrouw gesproken: de **mens** als beeld van God. Ook Paulus spreekt in Galaten 3:28 over de eenheid van man en vrouw: ze zijn gelijkwaardig voor God. Er is sprake van fundamentele gelijkheid en waardigheid in de relatie tot God door Christus. Hij maakt het de mens weer mogelijk om aan de roeping tot het beeld-van-God-zijn te beantwoorden. Als er dus in het vervolg door mij over verschillen gesproken wordt, gebeurt dat wat mij betreft alleen onder dit kopje!

Gods ordelijke schepping³

Onder het kopje 'meningsverschil' heb ik gesproken van mijn overtuiging dat God met mantien andere **bedoelingen** heeft **dan** met vrouwen. Deze woordkeuze is niet toevallig. Naar mijn idee heeft God Zijn wereld ordelijk geschapen: Zijn bedoeling met de schepping ligt in deze orde opgesloten. Want uit het feit dat de schepping op God gericht is - **ze** dient Zijn eer - kan je afleiden dat God met onderdelen binnen die schepping bedoelingen heeft. God heeft Zijn

schepping doel-bewust geordend. Omdat ik uit Genesis 1 en 2 ook een onderscheid tussen mannen en vrouwen moet te mogen constateren, denk ik ook dat God met 'de man' een ander doel heeft dan met 'de vrouw'. Het komt er in de ethiek op aan dat je je leven met Gods bedoelingen laat corresponderen. Maarten en Nienke Verkerk hanteren in verband met de voorschriften voor je leven de metafoor van het schaakspel: de regels van het spel bepalen de levensruimte die een mens krijgt. Daarbinnen mag hij creatief zijn (39-40). Mijn probleem met deze vergelijking is dat de regels en het doel van het spel willekeurig zijn (is het doel zorgen dat je zelf wint, of voorkomen dat de ander wint?). Gods bedoelingen liggen vast. En de regels die Hij in de bijbel gegeven heeft, zijn er (ook) om duidelijk te maken wat Zijn bedoelingen zijn (uit de regels van het schaakspel wordt het doel niet duidelijk).

Invullen - Genesis

Nu is natuurlijk de grote vraag of ik iets zou kunnen zeggen over Gods doel voor 'de man' en 'de vrouw'. Er zijn twee manieren om daar achter te komen. Je kan als eerste bekijken hoe de natuur, Gods schepping, zich aan je presenteert (dat is voor iedereen toegankelijk, en zou je 'algemene openbaring' kunnen noemen). Daarvoor heb je empirisch onderzoek nodig. En zoals gezegd kan er naar Maarten Verkerks idee (en daarin zou ik hem willen volgen), uit dat soort onderzoek niets afgeleid worden voor wat heereft Gods doel met 'de man' en 'de vrouw'. Maar we hebben een betrouwbare tweede bron: de bijbel. Zonder conclusies te trekken, wil ik bekijken welke aanwijzingen ons daarin geboden worden. In de eerste plaats kunnen we het

scheppingsverhaal gebruiken. Daarin lijkt te worden gewezen op het feit dat Adam bedoeld was om de verantwoordelijkheid van het hoofd-zijn te dragen: hij wordt als eerste geschapen (misschien een flauw argument, maar niet te verwaarlozen: zie 1 Tim. 2:12-13): Adam geeft Eva een naam; in Genesis 2:24 is in ieder geval geen sprake van symmetrie (de man wordt verwacht het ouderlijk huis te verlaten): en tenslotte wijst Paulus Adam aan als degene die gezondigd heeft (Rom. 5:14), terwijl hij Eva aanwijst als de persoon die zich heeft laten verleiden (1 Tim. 2:14, misschien verleidde satan dus Eva om onder meer Adam in zijn verantwoordelijkheid aan te tasten).

Van 'de vrouw' kan dan gezegd worden, dat Gods bedoeling met haar het spiegelbeeld is van Zijn bedoeling met 'de man'. Aanwijzingen die duiden op een voorgaande positie zoals daar in het geval van 'de man' sprake van is, zijn voor 'de vrouw' in ieder geval niet op te merken. Wel wordt er gesproken over Eva als "hulp die bij hem past". Wat 'hulp' precies betekent hoeft ik hier niet te bespreken. In ieder geval moet ik opmerken - in navolging van wat de Verkerks schrijven - dat 'hulp' de betekenis van 'samenwerken' met zich mee draagt, en in het Oude Testament zo'n 30 keer God als onderwerp heeft.

Invullen - Paulus

Wat moeten we nu met de ons bekende passages, waarvan er enkele ook door Maarten en Nienke Verkerk worden genoemd, als Ef. 5:22 - 6:9; Knl. 3:8 - 4:1; 1 Kor. 11:2-16 en 1 Tim. 2:9-15? Het lijkt misschien makkelijk om zo met deze (omstreden) passage om te gaan, maar in dit verband kan ik denk ik volstaan met de opmerking dat hier-

in ingegaan wordt op bepaalde rollen voor mannen en vrouwen, die op de orde waar ik naar op zoek ben, gebaseerd zijn. Van daar dat ze nu in dit verband niet het meest belangrijk zijn. Waar het om gaat is of ze een ander licht werpen op wat ik over het scheppingsverhaal heb geschreven, en dat lijkt me niet het geval. Ze lijken me van de geschetste karakteristieken uit te gaan.

Conclusie

Over verschillen tussen de beide seksen, zeggen Maarten en Nienke Verkerk: "Het gaat niet om het verschil tussen mannen en vrouwen; het gaat erom hoe verschillen worden ingezet in de dienst van God" (99). Met het tweede deel van dit citaat ben ik het volkomen eens. Ook met hun idee van de mens die antwoord geeft op de roep van zijn Schepper. Maar ik ben van mening dat die dienst en dat antwoord ingevuld worden vanuit het man- of vrouw-zijn. Ik denk dat God met 'de man' een ander doel heeft dan met 'de vrouw'. Dat verschil hoeft je niet te verdoezelen. Hiermee heb ik nog niet gezegd dat er speciale mannelijke en vrouwelijke taken zijn en hoe positie en onderlinge verhouding in kerk en maatschappij horen te zijn.

Dat zijn naar mijn idee keuzes die gebaseerd op wat wij denken dat Gods bedoelingen zijn. Hiermee geef ik nog geen aanwijzingen voor het leven van alledag. Misschien zijn de Verkerks hierin teleurgesteld, maar het lijkt me dat je het goed recht van bepaalde keuzes alleen kan beproeven aan de hand van Gods bedoelingen (zoals ik gezegd heb: jouw bedoelingen met die van God laten corresponderen).

Ook moeten we oppassen om niet alleen opmerkingen te maken die ervan uitgaan, dat

man en vrouw getrouwd zijn. Hoewel het een belangrijke (zo niet de belangrijkste) samenlevingsvorm is van mannen en vrouwen, zijn er ontelbare relaties waar mannen en vrouwen met elkaar te maken hebben. Daarom denk ik dat er ook iets over Gods doelen gezegd kan worden los van het huwelijk. We zullen dus in eerste instantie onder woorden moeten proberen te brengen wat Gods 'doel' met 'de man' en 'de vrouw' is, en vervolgens hoe we ons leven het beste vorm kunnen geven (en dus taken en posities in vullen) om aan dat doel, die roep, te beantwoorden. Alleen op deze manier kunnen we inhoudelijk duidelijkheid krijgen over wat het betekent dat de Schepper niet alleen 'de mens' roept, maar ook 'de vrouw' en 'de man' roept om Zijn vertegenwoordiger te zijn.

Ds. C.S. Alderliesten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Assen-Marsdijk

Maarten Verkerk en Nienke Verkerk-Vegter *M/V, mens en relaties in de eenentwintigste eeuw*. Amsterdam: Buijten & Schipperheijn, 1999. 62.

M.J. Verkerk, *Sekse als antwoord*. Amsterdam: Buijten & Schipperheijn, 1997. 186-189.

Wat ik in dit gedeelte ga zeggen is voor een groot deel gebaseerd op O. O'Donovan, *Resurrection and moral order, an outline for evangelical ethics*. Leicester England: Apollos/Grand Rapids Michigan: William R. Eerdmans, 1994 (2nd ed.).

Persbericht

Levenslang leren voor predikanten

Het curatorium van de Theologische Universiteit Kampen (Rooierweg) heeft in het voorjaar van 2001 het beleid vastgesteld op het terrein van het Post Academisch Onderwijs (PAO). Het beleid is gebaseerd op de visie dat predikanten levenslang moeten leren om hun werk goed te kunnen blijven doen. Predikanten moeten op de hoogte zijn van de ontwikkelingen in de theologie. Maar ook bezinning op de beroepshouding en het verwerven van nieuwe vaardigheden zijn erg belangrijk voor predikanten, net als voor andere beroepsbeoefenaren. De universiteit krijgt via de cursussen ook zelf nieuwe impulsen door de feedback van de cursisten.

Voor jonge predikanten wordt een speciaal programma ontwikkeld. Het is de bedoeling dat zij, als ze twee of drie jaar in de pastorie hebben gewerkt in deze cursus hun ervaringen met elkaar uitwisselen en opnieuw toetsen aan de theorie. Het zwaartepunt bij deze cursus ligt bij de catechese, het pastoraat en het preken.

De cursussen dragen ook bij aan de versteviging van de hand van de universiteit met de predikanten.

Het programma is primair bedoeld voor predikanten, maar het beleid laat ruimte om -als de cursus zich er voor leent- ook theologen-niet predikanten en andere academici toe te laten tot de cursussen. Gedacht kan worden aan een cursus stervensbegeleiding, waar ook artsen aan deelnemen. De uitwisseling tussen de verschillende beroepsgroepen kan dan deel uitmaken van de cursusopzet. Daarom

wordt er ook naar gestreefd cursussen te organiseren met een multidisciplinair karakter.

Voor het voorjaar van 2002 staan drie cursussen op het programma.

* De cursus *Kerk in Context*, over de vraag hoe de kerk de mens van de 21e eeuw kan aanspreken met het evangelie, wordt gegeven door docent drs. C.J. Haak.

* In de cursus *Schilder opnieuw bezien* wordt de betekenis van Schilder voor de gereformeerde theologie geëvalueerd. Aan de cursus werken onder andere mee prof. dr. B. Kamphuis, prof. dr. H.J. Selderhuis, dr. G. Harinck en prof. dr. R.J. Mouw van het Fuller Seminary (USA). Beide cursussen zijn specifiek gericht op theologen.

* De cursus *Homiletiek* wordt gegeven door prof. dr. C.J. de Ruijter. Deze cursus gaat over de stand van zaken in de moderne homiletiek (preekkunde) en schetst de contouren van een eigentijdse gereformeerde preekvisie. Deze cursus is specifiek gericht op predikanten.

Per cursus kunnen 25 cursisten worden ingeschreven. Op deze wijze is het mogelijk in het programma interactieve onderdelen in te bouwen. Dus vol is vol.

Opgave: secretariaat@tukampen.nl of per brief aan: Theologische Universiteit, Postbus 5026, 8260 GA Kampen (info ook 038-3312878).

LIED 124: 'NU DAAGT HET IN HET OOSTEN'

A. de Heer-de Jong

lied van de week

Zondag 9 december is de tweede zondag van Advent 2001. Een Advent die staat in een lange reeks: eeuwenlang heeft de kerk zich voorbereid op de viering van Kerst. Eeuwenlang ook heeft zij beseft dat het daarbij paai om de verwachting van Gods eeuwige heerschappij. Dat daagt ook in lied 124, het lied van de week voor deze zoveelste zondag in de adventstijd: *'Nu daagt het in het oosten, / het licht schijnt overal: / Hij komt de volken troosten, / die eeuwig heersen zal.'*

Het doozingen van lied 124 maakt duidelijk dat het hier gaat om een lied rond een bekend thema. Het centrale gegeven is de tegenstelling tussen duisternis en licht. Vanzelfsprekend doet dat thema denken aan de oudtestamentische profetie van Jesaja: *'Doch er zal geen donkerheid wezen voor het land dat in benauwdheid was. J... / Het volk dat in donkerheid wandelt, ziet een groot licht; over hen die wonen in een land van diepe duisternis, straalt een licht.'* Jesaja 8:23 – 9:6 is dan ook een van de twee bijbelgedeeltes waar liet lied aan refereert: het andere is Jesaja 60. Speciaal geldt dat voor de volgende verzen: hoofdstuk 8 vers 23, hoofdstuk 9 vers 1, 3-4, 6, en hoofdstuk 60 vers 1-2, 19-20,

s. Riemens Sr.

'Nu daagt het in het oosten' is geschreven door Johannes Riemens Sr. (1843-1908). Deze Johannes Riemens was een negentiende-eeuws predikant met veel belangstelling voor het geestelijk lied. Hij had gestudeerd in Utrecht, promoveerde vervolgens hij Bernard ter Haar (1806-1880; behalve predikant en hoogleraar

ook dichter en betrokken bij de totstandkoming van de Vervolgbundel op de Evangelische gezangen; 'onder ons' bekend als vertaler van gezang 22 uit het Gerereformeerd Kerkboek) en was daarna predikant in Voorthuizen, Driebergen, Middelburg en Rotterdam. Riemens vertaalde verschillende buitenlandse liederen, o.a. van de contemporaine Duitse dichters Karl Gerok (1815-1890) en Carl Johann Philip Spitta (1801-1859) en hij stelde een complete liedbundel samen: *Liefde en Lof* (1905). In deze bundel, die hij maakte in opdracht van het Nederlandse diakonessenwerk, stonden ook een zestal eigen liedteksten. Een daarvan, nr. 80 in de bundel, was *'Het daget in den Oosten'*. Het lied van Riemens raakte bij velen een gevoelige snaar, want het werd in de meeste belangrijke gezangbundels uit liet begin van de 20ste eeuw opgenomen. Allereerst in Oude en Nieuwe Zangen van Van Woensel Kooy (1911, nr. 62b), vervolgens ook in de bundel van het Hersteld Verband (1933, nr. 76), de beide uitgaven van Geestelijke Liederen uit de Schat van de Kerk der Eeuwen van Hasper (1935, nr. 110; 1949/51 nr. 213), de Hervormde Bundel (1938, nr. 8) en de bundel van de Nederlandse Protestantenvond (1944, nr. 131). Via de proefbundel 119 Gezangen van de Geref. Kerken in Nederland (syn.) uit 1961/62 kwam het lied uiteindelijk in het Liedboek voor de Kerken terecht. Als we de Liedboek-versie vergelijken met de oorspronkelijke tekst van Riemens dan vallen er enkele veranderingen op. Allereerst de aanhef: 'Het daget in den Oosten' werd 'Nu daagt het in het oosten', een wijziging die werd geïntroduceerd in de Hervormde Bundel 1938.

Een tweede verschil is de derde regel van het derde couplet: Riemens dichtte: 'naar 't scheen van God verlaten,' terwijl de Liedboektekst heeft: 'van God en mens verlaten'; deze wijziging verscheen in de 119 Gezangen. De derde wijziging is een kleintje: Bij Riemens was het slotcouplet een letterlijke herhaling van het eersfe: in de Liedboekversie is 'Nu' uit strofe 1 in het slotcouplet 'Reeds' geworden, een wijziging die in de Hervormde Bundel 1938 werd ingevoerd. De vierde wijziging tenslotte is de oudste en tegelijk de meest ingrijpende. In de bundels waarin liet lied werd overgenomen zijn steeds vijf coupletten opgenomen, terwijl Riemens er oorspronkelijk zeven had. Twee strofen vervielen al snel; anders gezegd: twee strofen overleefden de tijd niet, en wie ze leest kan zich dat ook wel voorstellen:

Gij Evangelieboden,
Die roemt in Christus' kruis,
Gij moet de volken nooden
Naar 't hemelsch Vaderhuis.

Van uit die hooge woning
Daalt alle licht en vreë:
Hij-zelf, de groote Koning,
Brengt 's Hemels gaven meê.

Niet dat er een onvertogen woord in deze strofen staat, maar de zeggingskracht van het lied wordt er bepaald niet sterker door. Bovendien verwijst de tekst sterk naar de oorspronkelijke doelgroep van het lied: de diakonessen, inclusief hun diakonessenhuizen.

contrafact

Johannes Riemens leverde met 'Het daget in den oosten' geen volledig nieuw product. Hij

speelde enigszins leentjebuurt. doordat hij de eerste twee regels overnam van een oud middel-eeuws lied: *'I-kt daghet inden ooren, / Het lichtet overal, / Hoe luttel weet mijn liefken / Och, waer ick henen sal.'* Riemens schreef dus een zogenaamd 'contrafact'. Daar- in was hij overigens niet de eer- ste, want ook in de tijd waarin het oude lied werd gezongen, beston- den er al geestelijke varianten op. Bijvoorbeeld: *'Het daghet in den oosten, / Die maen schijnt overal, / Hoe geerne soude ick weten, / Waer mijn siel varen sal.'* Of: *'Het daget inden oosten, / Die sonne schijnt over al, / Wie heer Iesus wil minnen, Hi en slape niet so lang.'*

'melodie'

De melodie waarop Riemens zijn lied schreef, stamt uit 1h09 en hoort oorspronkelijk bij het lied

'Christus der ist mein leben'. De componist is Melchior Vulpus (ca. 1570-1615), in zijn tijd een 'weitberühmter Musiker' en een van de belangrijkste kerkmuziek- componisten van zijn tijd. Rie- mens kende de melodie van Vul- pius via het Duitse lied 'Ach, Mein mit Deiner Gnade' (zie Lvk 423). Kennelijk sprak die melodie de laat 19de-eeuwse mens goed aan, want ze werd vaker gebruikt voor nieuwe teksten.

De melodie van 'Christus der ist mein leben' is ook nu nog alge- meen bekend. Daar is een nadeel aan verbonden, want in het verle- den deden er verschillende melo- dieversies de ronde. De bekendste is die uit de Hervormde Bundel 1938. Deze versie had in r. 2 een gepunteerde noot ('liet licht schijnt'), terwijl r. 3 gelijk omhoog ping (a-h-dis-d-cis-b-a in plaats van het huidige a-h-h-cis-d-h-a).

Ook komt het voor dat de eerste noot van de melodie niet als een halve, maar als een kwart gezon- gen wordt. Het is dus belangrijk om bedacht te zijn op die eventue- le valkuilen bij het zingen. Voor het overige gaat het om een gemakkelijke melodie, die goed in het gehoor ligt en die de tekst van Riemens en de verwachting waar- van daarin sprake is, prachtig draagt. De melodie vraagt om een kalme, gaande beweging die uit- gaat van de halve noot.

13de-eeuws

Het is opmerkelijk dat Hasper het lied in de bundels waarbij hij betrokken was, namelijk die van het Hersteld Verband (1933) en zijn eigen Geestelijke Liederen uit de Schat van de Kerk der Eeuwen (1935, 1949/51) 'Nu daast het in het oosten' niet de melodie van 'Christus der ist mein leben' meegaf, maar een andere, 13de- eeuwse Zuidnederlandse melodie. Hasper greep daarmee terug op de melodie waarop het middel- eeuwse 'Het daget inden oosten' werd gezongen, ook al had Rie- mens geen enkele suggestie in die richting gedaan. Om het verhaal nog ingewikkel- der te maken dan het misschien al schijnt, sluit ik af met het volgen- de feit: Die melodie die Hasper gebruikte, de melodie dus waarop het oude middeleeuwse lied werd gezongen, was al vaker met een geestelijke tekst gecombineerd. Ze droeg ongetwijfeld de middel- eeuwse geestelijke bewerkingen van het lied, maar werd boven- dien in de 16de eeuw gebruikt voor een van de liederen uit het eerste Nederlandse berijmde psal- ter: Psalm 4 uit de Souterliede- kens, ofwel 'Den IV Psalm. Cum invocarem', kreeg als wijsaandui- ding inee: 'Nae die wyse. Het dag- het in den oosten, het lichtet over- al'

A. de Heer-de Jong, is musicus en publicist (kerk)muziek en liturgie. Zij woont in Amersfoort

124 Nu daagt het in het oosten

wijze: Christus der ist mein Leben

Melchior Vulpus 1609

r Nu daagt het in het oos - ten,
liet licht schijnt o - ver - al:
Hij komt de vol - ken troos - ten,
die eeu-wig heer-sen zal.

- 2 De duisternis gaat wijken
van de eeuwenlange nacht.
Een nieuwe dag gaat prijken
met ongekende pracht.
- 3 Zij, die gebonden zaten
in schaduw van de dood,
van God en mens verlaten —
begroeten 't morgenrood.
- 4 De zonne, voor wier stralen
het nachtelijk duister zwicht,
en die zal zegepralen,
is Christus, 'r eeuwig licht!
- 5 Reeds daagt ket in het oosten,
het licht schijnt overal:
Hij komt de volken troosten,
die eeuwig heersen zal.

Johannes Riemens Sr. (1843-1908)*